పీఠిక.

నాయనేకగ్రంథములందలి చిత్రబంధగర్భ కవిత్వమునంతను విడఁదీసి దానివలచు పెక్కండ్రకది సులువుగఁజిక్కి యుపయోగించునట్లొక పుస్తకముగఁ బ్రకటింపుమని నాతోఁ బెక్కుఱు మిత్రులనిరి. కానియంతయుఁ బ్రచురించినం బెద్ద గ్రంథమగునని కందపద్యాస బంధ మున్నంతవఱకుమాత్రమె చాలభాగమేరికూరిచి యీపేరిడి దీనిని వెలువఱచితిని. ఇదితలవడునప్పటికి "కందము చెప్పిననే కవి, పందినిబొడిచిననే బంటు" అన్నట్లు సమర్థతకుదురును పైది లేదన్నకొఱఁతయుండదు. ఇందాద్యంతంబులఁగలకొన్నికందాలు ప్రస్తుతాంశ సంబంధములు కాకున్నవానిఁ జూచిముచ్చటపడు కొందఱిప్రీతికయియ్యవి జతపఱపఁబడినవి.

అసాధారణవిద్యయగు నీకవిత్వమబ్బి కవిపుట్టినందులకు దీనికి జతగా దేవుఁడు తనకీవిషయమందు మంచిప్రవేశముకలిగించెనో దానిని సాకల్యముగనేరిచి యదిలోకమున సువ్యక్తమగులాగునఁ జేయుటకుఁ దగినసద్గ్రంథములను రచించుటే తనపనిగాఁదలఁచి యదినిర్వహించిననె తనజన్మము సార్థకమైనదనుకొనుటయే యతనికివిధి, కవికిదే భగవదుద్దిష్టముఖ్యధర్మము. ఇట్లయిననే కవిపేరుండును.

కొందఱుకవులకు ఆశుధార అవధానము చతుర్విధకవిత్వరచన వంటిపెచ్చునేరుపులుండవచ్చును. ఇవియెల్లను జనరంజక విషయములె కాని యింకేజగదుపకృతికి నక్కఱలేనివి. ఇందొక్కటియెకదా మన ప్రకృతవిషయము. ఈపనిలోనఁగవికి నోరుపునేరుపు లొండొంటినిమించియుండవలెను.

గతకవీంద్రులందెల్ల గణపవర వేంకటకవిగారె యిందెక్కుడు పరిశ్రమచేసి యుండినట్లు తత్కృతప్రబంధరాజ విజయ వేంకట విలాసము చాటుచున్నది. అదిచాలకష్టశైలినుండును. నాకీపనిలోన మక్కువం బుట్టించినది మాత్రమదే. నాబుధవిధేయిని పత్రికలో నేను వెల్లడించిన కొన్నిచాటువులపుడప్పుడు చెప్పుచు నలవఱచికొంటిని. సోమేశ్వరీయము

నందువలన గొన్ని వ్రాసితిఁగాని యదిప్రథమయత్నమగుటచేఁ గ్లిష్ట పదములుప్రయోగించియె పనినెట్టఁగలిగితి. పిదపనద్భుతోత్తరరామాయణమునఁబూనికతోఁజాలవ్రాసియుఁ గష్టపదములు మితముగనె వాడితిని. తదనంతరపు గురుభక్తిప్రభావ కృష్ణామాహాత్మ్యాదు లందుఁ జెప్పఁబడినదియునింకెన్నియో చాటువులందలిదియుమిగుల తేలికపదములతో నెకుశిరినది అభ్యాసవశమున సుస్వాధీనమగుచుండుట యేమివింత?

నాసామాన్యపుశక్తితో నెకొన్ని క్రొత్తబంధములను మితిమీఱిన గర్భితములను నేనేర్పఱుపఁగలిగితి. నిబాధన లిబ్బడి ముబ్బడిగఁ గూడఁబెట్టికొని పనినిర్వహించితి. మంచిపరిశ్రమకల బుద్ధిమంతులెందఱోయుందురు. అట్టిదిట్టలు తిన్నగాఁదలంచికొన్న నెన్నెని కల్పింపఁ గలరుగదా. వారిప్రయత్నమునకు నేను మార్గదర్శకుండనుగాఁ గలిగితినన్నను నాకదియెపెద్దబహుమతిగా సంతసింతమనియె యిదిట్టుల వ్యాపింపఁజేయుదు.

చిత్రకవిత్వమందుఁ బద్యము పేరికనుగుణముగనున్న వైనమును బంధకవిత్వమునఁ బద్యహారముగ్గునన మరిచెప్పినట్టుచొప్పడిన యొప్పిదమును, గర్భకవిత్వములోఁ బద్యములయెన్నిక యన్నలెక్కకు సరిపడి యున్నవివరమును బరిశీలింపుఁడు. ఇంకనుగల యెక్కువలుసైతము చూతమని ప్రీతిపడుసరసులుందురేని వారిపుస్తకము చివరనున్న జాబితానుజదివి యందిపుడు చిక్కఁగల వానిలోఁ దమమక్కువకగునవి తెప్పించికొని చూడఁబ్రార్థితులు.

దుందుభివిజయదశమి
బందరు
జగన్నాథపురము

నాదెళ్ల పురుషోత్తముఁడు

శ్రీ మేధాదక్షిణామూర్తయేనమః.

చిత్రకందపద్యరత్నాకరము.

శివస్తోత్రము.

(అద్భుతోత్తరరామాయణమందలి యంత్యనియమములు.)

శ్రీకైలాసనివేశా । స్వీకృతపద్మాలయేశ విజితరతీశా
ప్రాకృతపాపవినాశా । నాకేశమునీశముఖ్య నతలోకేశా
శ్రీకరహీరాకారా । ప్రాకటరణవీరమేరు పర్వతధీరా
లోకాధారాభక్తవ । శీకరవ్యాళేశహార సింధుగభీరా
శ్రీమహితగానలోలా । సామజదనుజేంద్రకాల సత్వసుశీలా
సోమేశ్వరదిక్చేలా । ధీమజ్జనకల్పసాల త్రిభువనపాలా
హృతమదనదళితశమనా । సతతాసురవీరకదనజయశశి వదనా
నుతరదనాంచితమండన । హితకైలాసాద్రిసదన హితసౌఖ్యదనా
హరివిధిపూజితచరణా । గిరిరమణసదావిహరణ గిరిజాదరణా
కరిదానవసంహరణా । వరనాగాభరణవిజిత వైరిపటురణా
వరవృషభరాట్తురంగా । గిరిజామనసాబ్జభృంగ గీష్పతిరంగా
సురపతికమలపతంగా । తరశృంగామాళిగంగ దానవభంగా
శుభకరప్రజ్ఞామేధా । విభవాకరమౌనినాధ వితతిసుబోధా
అభయకృతవిష్ణువేధా । ఇభసంహారవిమలగాధ హృతబుధబాధా
వరశేషాహిపభూషా । నిరుపమపరిపూర్ణతోష నిర్జరపోషా
కరుణావిశేషదోషా । కరధరమృదుమధురభాష కల్మషశోషా
సోమాభవహరనామా । శ్యామాహృదయాభిరామ శాసితకామా
ప్రేమాకరనగధామా । సోమధరాశేషదామ సురరిపుభీమా

—♦ చి త్ర క వి త్వ ము. ♦—

(సోమేశ్వరీయమునందలివి)

ఆద్యికము— నెలతాలుప! నీనగుమొగ । మలమలరాయని కొమరితయనుతొవకి య్యె । న్నెల; కాదా వెన్నెలతాఁ । దులనీయనము నకుమఱుఁగుదూరఁగ లేమిన్ ॥

సాంస్కృతికము— సరసీరుహాసంభవముర । సురరిపుసంహార వృత్రసూదనకోటీ । రరమణరత్నవిరాజిత । చరణాబ్జరజః ప్రపూత జలజభవాండా ॥

సర్వాదంతము— భవమానాయకకమలజ । భవఘనవాహా ద్యమర్త్యపాలకవరదా । భవహారపర్వతరాట్సం । భవనాథాభక్తకల్ప పంచశరహరా ॥ (కమలము= జలము)

త్రిప్రాసము— సుందరమునీదురూపము । మందరముధరించి నతఁడుమగువైకనెనే । మందఱమెఱుఁగుదుమప్పుపు । రందరముఖపతి వటంచురాజార్థధరా ॥

నిరోష్ఠ్యము— జలజరుహాశ్రకులదరుచు । జలజాక్షునిఁగూర్చి కొంచుఁజయ్యననిన్నుం । గులగిరిశరాసనుంగనఁ । గలయిక్కట్లన్ని తీర్చి కాతుకదసదా ॥

నిరూష్మనిరోష్ఠ్యము—కరిదైత్యాంతకకాంచన । ధరణీధరధారి రాజధరనగధీరా । కరుణాకరాగరళకం । ధరచంద్రార్కాగ్నినేత్ర తారకగాత్రా ॥

అంకగణితము— ఏకాద్విసఖ్యాత్రిణయన । మూకుఁజతుర్వాస్త పంచముఖషడ్వదనా । త్సకరసప్తమునిస్తుతి । మూకష్టైశ్వర్యము విడి మనుపునవదశన్ ॥ (మూకున్= దీనుడన్)

కసగుణితము— కిరికాలకిల్కకీలక । కురుకూటమికేళికైవకోల మునీకా । నరిసాంబసిలుగుసీయును । సురసూరీసేగిసైపసోమిసౌరా ॥

(కిల్కకీలక = పాపమునకుఅగ్ని, కుఱుకూటమి = చిన్న సభ, కోలము= నృత్యము)

నవగ్రహి— రవిసోమవహ్నిలోచన । శివమంగళకరబుధాప్త

శ్రీగురునాథా । కవిమందభాగ్యవారక । నవహారఫణిరాజధర వృషభ కేతుయుతా ॥

దశావతారి—హారమీనాంకారికమఠ। కరమిత్రవరాహా నీరఘన రహారీవా । మరమద్రామూరామా। వరరామస్తుతిసుబుద్ధిపరిజనకలికా॥
(కమఠము= కుబేరునికత్తి, ఘనరహారీ=గొప్పపాపమునశింపజేయువాడా,కలికా=కల్కియా)

సాంవత్సరి— శుభకృచ్ఛ్రీముఖసౌమ్య । ప్రభవానందస్వభా నుభావవిజయుడుం । దుర్భిశోభకృదతులయజయ । విభవామన్మథవిరోధి విక్రమవృషగా ॥

(ప్రభవ...భావ= నుండిపుట్టిన సంతోషముసాంత కాంతిగలవాడా)

చతురక్షరీశివపంచదశి— శివమనమున్శివమననము । శివవన మున్శివవనమ్ముశివమున్శివము । న్శివశివశివశివశివ । శిః వశమనశివ వశమ్మొశివమ్మును మేశా ॥

(ఓసాంబా! పార్వతీదేవిమనస్సుశుభమునకును శంకరధ్యానముసుఖమునకును కర కలుజమ్ములు నుసిరిగలునున్నయడవినక్కలకును పెద్దపాములకును శివానదీజలము వలల గుండ్లమును ఆకాశము చిలుకలకును నీరు ఇసుకకును వశములయియున్నవి మాటచెప్పు టకు మోక్షము వేదమునకువశమయియున్నది. పరమార్థము:- అంతయుశివమేఅంతయు శివాధీనమేయనుట)

త్ర్యక్షరి— నియమనియామామాయమయమ । నయమయనాయ మననిన్నునమ్మినవోయీ । యయయయనయమ్మున్మాయని। మయిమమ్మ న్మొనయనీయమనమునననుమీ ॥

ద్వ్యక్షరి— నీనామమునెమ్మనమున । మానననీమమునవమ్మి మననూనినన । న్నానానానెన్ననసను । మేనేనామానమనన మేనున్న వా ॥ (మేనేనా= విష్ణువల్లభా)

ఏకాక్షరి— నానానేనానినునుని । నానన్నానాననానెనన్ను న్ననా । నానానన్నెనన్నను । నానానానేనినెన్ననోనానేనా ॥

(నుని= వినాయకుని, నా= శివా, నాక= నరుడక)

(నాయనా!గణపతితండ్రివయిన అల్లనిన్నునాతండ్రీఅనగా నేనన్నుకాదు కాదు అంటేనాకుసిగ్గవును నిన్ను నేనునాన్నాఅంటే నీవునొప్పికలుగునవచ్చునా? నిన్నెంచి

నన్నో నావే; నేను నావే; 'ఆత్మావై పుత్రనామాసి' అనుశ్రుతివాక్యమునుబట్టి తండ్రిని బోలి కొడుకుండుట విధియేకదా)

—♦ బంధకవిత్వము. ♦—

రథము — శ్రీదాసోదారా రామా। మేదంబడ్డట్టు విశ్వమెల్లనెఱుంగు। న్నాదరముగ హరిభక్తులు । నీదోహలమంద వేడ్క నెంత్రిదిలెక్కా ॥
(దోహలము= ఆనందము)
(ఇదిసోమేశ్వరీయమందలిది 'శ్రీసోమేశ్వరనీ వేదిక్కా', అనినడుమను విడ్డుపడి కానబడును)

రథము — అత్యద్భుతమహితోద్ధృత । నిత్యాధ్యాత్మప్రభావ నిర్మలచరణా । సత్యోత్సాహాధీరా । రాత్యంతికగౌరిమార రమ్యాయుగుణా ॥ (ధీరా...తక= జంకులేని వైరులజంపువాడ)
(ఇదిఅద్భుతోత్తరరామాయణమందలిది 'అద్భుతోత్తరరామాయణా', అనినడుమ నేర్పడును.)

రథము — శ్రీదాకృష్ణాస్తోత్ర । ష్ణాదాహకదివ్యనవ్యశ్రమదా నిత్యా । మోదితభక్తాజ్ఞానా। హ్లాదమయా నిఖిలమహితమ్యానిమహిమే॥
(ఇదికృష్ణానదీమాహాత్మ్యమందలిది 'శ్రీకృష్ణానదిమహిమమే', అనివడుమను గనంబడును.)

ఖడ్గము — ధీరసురవారశుభకర । వారణరజనిచరేంద్ర హారక నాథా । ధారాధరగమనభయుని । వారణమాసీంద్రబోధపావనగాథా॥
(కృష్ణానదీమాహాత్మ్యము)

చతురంగము సర్వలఘువు — ప్రవిమలచరితము విపులము । శివశితసురుచికలదపును వృష.గవినుమనిశ । వ్యవహితగతింబొగడరునిమ్ము । జవగలగడుసుబలియుండు గజగము లెఱుంగుటన్ ॥

(ఇదిఅడ్డమున 64 గదులలోను వ్రాయగా 2వ బారునిలువునజూడ 'పురుషవరుడు', 4ట 'కవితను', 7ట 'శివునిబొగడుట', అనియగపడును)

చక్రము — హరనాసదుత్తమవినుతి । లరహిమదికిదెల్పన దిదళమయికదకదా । తిరమగువిపులపుంగరుణను । రురుచిక్రుదనుమతి నిడుమతిరుచిపోత్పత్తిక్ ॥

(సోమేశ్వరీయమందిని 6వ 3వ చుట్టులందు 'నాదెల్శపురుషా', 'త్తుకవికృతి', అనియేర్పడును) (ఓశివా సుఖదాతా భూమియందు నాశాంతమయి శ్రేష్ఠమయిన పొగడ్త మనస్సునకుత్సాహమును బోధపఱపగా విషయము బలపడియే కాదా మనస్సనెడిబూరెల మూకుడు నందలిపుట్టుకనుబట్టి (పిండివంటవలె) మంచిచవినిగలిగించునట్టి సమ్మతితో శాశ్వతమైనగొప్పదమును ఇచ్చును)

సవిశేషరథపదము— పఱపుముతగుకృపధరధర । పరిచితరు చిరవిదుషోత్కృష్టమధశివరతిక । వరహితమిత్తనియుడుగక । మురిపెము గుఁగుదురఁదరుణమున్నుడు సాంబా ॥

(గురుభక్తిప్రభావమందలిది. దీని 8, 7, 6, చుట్లలో 'పరశివగురు, కృపధరగుణ, గురిమహిమను, అనియు 3 వ చుట్టున 'పురుషోత్తముడు, అనియు నేర్పడి కానఁబడును)

గోమూత్రిక— ధరనాయకితనయావర । సరసీరుహమిత్రసరస సనకాదినుతా । సురగేయశ్వేతకాయా । స్మరహారకరుగమిత సహా సహానద్యుదితా ॥ (సోమేశ్వరీయము)

(రుగమిత...దితా= ఈషణముల యొక్కయు రోగముల యొక్కయుగొప్ప పటుత్వమును లెక్కసేయనినదిలోబుట్టినలింగమూర్తీ!)

గోమూత్రిక— గరధరవిరహితభావా । కరిహరహరిహితప్రముదితఘనమమువిందో । పురహరసురనుతదేవా । హరిశరపరిణతిసము దితయునయముగందో॥ (అద్భుతోత్తరరామాయణము)

పుష్పమాలిక— సురవరశరణ్యాకనకని । కరసరసబిసజకలికసుకనదపదపదా। పరిదారితారిభీకర । కరకసమసమస్తమస్తకటకసకదా॥ (సోమేశ్వరీయము)

(దేవోత్తములకుశరణుచొరదగినట్టిదై బంగారపుదై శ్రేష్ఠమయి సవంతమైనతామర మొగ్గవలెబాగుగ బ్రకాశించు మనదియై ఒకతావనక అంతటనుగలదగుచరణము గలవాడా! వ్రక్కలుచేయబడ్డట్టివైరుల భయంకరములయిన బుడిచొలులవంటి అన్నితలకాయలును గలవాడా! పర్వతమునడిపట్టుననున్నవాడా! సుఖమిచ్చువాడా!)

పుష్పమాలికాగోమూత్రికాద్యనేకవిధవిరాజమానము- మురహరహరపురహరదొర । ధరధగధరస్మరహరహర ధరగకుధరభా । దరికరహరసురవర । దరకరగరగరధరదరధరనరవరదా॥ (అద్భుతోత్తర రామాయణము)

(ధరగ...వరదా= కొండపైదగువాడా! నరకపుతీక్ష్ణమైనబరువునుండి తొలగించి కాపాడువాడా! పాపముపోగొట్టువాడా! దేవోత్తములకుభయంకర వ్యాధియైన విషమును దాల్చినవాడా! కృష్ణార్జునులకు వరదుడా!)

చతుర్థపాదగోపనము—ఘననుతిగజదనియనుగ్రహము। మునవా

సుధ్యానసూనిముడిచికడనుజేఁ। గొనసునున్నదుశుభ దేవా । ఘనుగనినుఁ
మనసునసిడికనుఁగొనుదుభ వా ॥ (కృష్ణానదీమాహాత్మ్యము)

(మొదటి 3 చరణాలలోని బేసి యక్షరము లే 4 వ పాదమగును)

―♦ గర్భ కవిత్వము. ♦―

సర్వలఘుగీతి— కరుణగలిగి, జనకులుగలగటనినఁ। దమసములు గలలనయినసుమహిఁబరగఁ। గలరెయనుచుభువినినరులలర్థుదురిది। సహాజమునయనియమమునవుహారరహర ॥ (సోమేశ్వరీయము)

క॥ కరుణగలిగినజనకులుగ। లరటనినదమసములుగలలనయినసుమహిఁ। బరగగలరె
యనుచుభువిని। నరులలసుదురిది సహాజమునయనియమమునా ॥

మణిగణనికరము— కరఘటితకనకకలశముకరుణా । కరయమృతమునిచికడునియమమునఁ । బొరపడకెపుడునుబొదుపుదుబరువా । బరిఁదగుసుసగముపరిమితినిడుమిా ॥ (సోమేశ్వరీయము)

క॥ కరఘటితకనకకలశము । కరుణాకరయమృతమునిచి కడునియమమునఁ। బొరపడ
కెపుడునుబొదుపుదు । బరువాబరిదగుదుసగముపరిమితినిడుమిా ।

సగర్భకందగీతి చంపకోత్పలమాలలు.

సోమేశ్వరీయము— శివనన్ను బ్రోవరామదినిజంతనచేసెదమానకేనుదా । నవవరదావినన్ను భవదనంతవిలాసముబల్కుసందురా । భవనినువీడఁబోభవముఁ బాయునుపాయపుఁబట్టెటింగియుం । డవలనిదేయిఁకగొలంపడగ్గరుచేసదికొట్టివైతురా ॥

క॥ ననుబ్రోవరామదినిజం । తనచేసెదమానకేనుదానవవరదా। నినువీడబోభవముపా।
యునుపాయపుబట్టెటింగి యుండవలనిదే ॥

(ప్రతి పాదమధ్యగతనగణాదిగా గీతపద్యచరణములుండును)

ధార్మికోల్లాసిని— శివనగరేశ్వరామహితశ్రీనగనాయకమాధవాప్తనా । కవిభునుతాహరాసతతకాంచనభూధరచాపదేవభా। ధవనిగమాంచితావరద దాసఁగనేలభవద్ధితుండభై । రవజనకానసుంగరుణరక్షణచేయుముకన్యకాపతీ ॥

క॥ నగరేశ్వరామహితశ్రీ । నగనాయకమాధవాప్త నాకవిభునుతా। నిగమాంచితావర
దదా । పగనేలభవద్ధితుండ భైరజనకా ॥

గురుభక్తిప్రభావము — భవహరశ్రీకరావరద భాస్కరకోటి నవప్రకాశ గా। రవమహితాలసత్తరళరమ్యశరీరబుధప్రధానయో। శివ కరుణాకరాదివిజశేఖర వందితదీనపోషకా। మ్మవనదవానలా గిరణుమా ధవసాయకసర్పభూషణా ॥

క॥ హారశ్రీకరావరదభా। స్కరకోటినవప్రకాశ గౌరవమహితా। కరుణాకరాదివిజ శే। ఖరవందితదీనపోష కామవనదవా ॥

కృష్ణానదీమాహాత్మ్యము — శ్రీనగజేశనీమహిమగుర్జేర్వంగగౌరి యమందభక్తిబ। ల్ధ్యానములన్నదానెఱపఁదన్నియమంబు గణింపనేలయా। యూనగుమోమొగింగననెహోయిగనుండఁగఁగల్గుఁగాదెయీ। శానశివా పతీగిరిశచక్కనిప్రీతిసుఖంబనిమ్మయా ॥

క॥ నగజేశనీమహిమగుర్జే। ర్వగగౌరి యమందభక్తిబల్ధ్యానములన్। నగుమోమొగింగనన హో। యిగనుండఁగఁగల్గుఁగాదె యీశానశివా ॥

మత్తేభకందఘటితసీసము — (గురుభక్తిప్రభావము) సముచితా రాధన సర్వకాలమును నిత్యోత్సాహమేపారనోర్పుతోడ। సురుచిరాం గామధుసూదనాబ్జజులు ధీరోదారులేచేయఁగోవినంగ। బ్రవచనీయం బగుప్రాభవంబలరు నెవ్వారుంద్రమనిఁబోలవాసియందు। రసచమత్కా రమెరాజకీవిఁజెలుచుస్వామీ నిజంబెన్నఁగామువైరి॥ గిరితనయహృ త్సరోరుహ తరణికుముద। బాంధవార్ధధరబహుశోభాగిరీశ। వరనిగ మవర్తినిరుపమపురహారకరు। ణాపయోధపురుషవతంసాపరేశ ॥

క॥ గిరితనయహృత్సరోరుహ। తరణికుముదబాంధవార్ధధరబహుశోభా। వరనిగమవర్తి నిరుపమ। పురహారకరుణాపయోధి పురుషవతంసా ॥

(ప్రతిసీసపాదమున మొదటి 1చివర 3 అక్షరాలువిడిచితే మత్తేభమగును)

సకందస్రగ్విణీభుజంగప్రయాత ప్రాసాంత్యనియమఘటిత దండక కల్పసీసము — (గు - భ - ప్ర) సోమనాథాశివాస్వామిరక్షింపుశ్రీసాంబ మూర్తీననున్నాయ్యయవర్తి। కోమలాంగాభవాకామ విద్వేషిప్రఖ్యాత కీర్తినిన్నుస్తుతునార్తి। వామదేవానవారామలింగాయసంప్రస్తుతింతుం గదాభావపూర్తి। సోమధారీభవత్సామమ్మార్గంబుఁ బ్రస్తావనుంతున్న దాసత్వమూర్తి॥ పరమముదమంది ప్రోశ్రీదుపరమపురుష। భక్తవసలి

భవ్యాత్ములు భాస్వరులుగ । నిన్నెపుడు విడరు మఱియు నిరుపమాన। సుఖ
ముమాకిమ్మనుచునుందు చూవె వారు ॥

క॥ పరమముదమునందిపో చెదు । పగమపురుష భక్తవరుల భవ్యాత్ములు భా। స్వరులుగ
నిన్నెపుడు విడరు । మఱియు నిరుపమాన సుఖము మాకిమ్మనుచున్ ॥

(సీసపాదములందు మొదటి 5 ది మొదలు చివర 7.వ అక్షరము వఱకు భుజంగ
ప్రయాతము 7 వది మొదలు 5వ దానివఱకు స్రగ్విణియు)

కతిపయచిత్రపదమత్తకోకిలా కందద్విపద సాంకిత కీర్తనాంచిత
సీసము— (గు - భ - ప్ర) సామజాంతక సాంబ సాదర స్వామికామిత
దాయకా, ఘనమిత్రసోమ। శ్రీమహేశ్వర సేవ్య శ్రీకర క్షేమధామ విధా
యకా, ధరమాననిలయ । కామసంహార కాలకర్కశ భీమగరాంత
కా, పృథుమంత్రనిరత । శ్యామలోత్పలచంద్రశంకర సామనామపురాం
తకా, నయమహితపథగ ॥ నయము చేపట్టిన నరివనమునకగ్గి । వయిసు
జనవరుల న్నను తెయధినాథ । దయను బుధపోత్తము విధేయునయ భ
యమ్ము । లొనరంగమనుపుడువు కాదె యోమహేశ ॥

(ప్రతిపాదాంతిమము, నెత్తుగీతంబూర్వార్థముంగూర్పకందమగు)

క॥ ఘనమిత్రసోమధరమా।ననిలయపృథుమంత్రనిరతనయమహితపథా। గనయము చేపట్టి
ననరి । వనమునకగ్గి వయిసుజనవరులన్మను తే ॥

(కందము గాక మిగిలిన సీసము మత్తకోకిల. సీసపాదములే ద్విపదలు)

ద్విప్రాసాంత్య నియమఘటిత భాస్కరవిలసితాంచ త్పద్యద్వ
యము— (సోమేశ్వరీయము) కారణమవుదువుగానగధీరా కాంచిన
వివరము తెలిసెడినారా । వారణదితిజదవానల నీరావాంఛిత మొసగగు
మునిరతముదారా । దారుణదురితవిదారణశూరాధార్మికవరబహుశుభ
ములనీరా । ధారణమొనరుతుందప్పక సారాధారనిను హృదిం బొసగ
జితమారా ॥

క॥ కారణమవుదువుగానగ । ధీరాకాంచినవివరము తెలిసెడినారా । వారణదితిజదవా
నల। నీరావాంఛిత మొసగమునిరతముదారా॥ 1 ॥ దారుణదురితనివారణ। శూరాధార్మిక
వరబహుశుభములనీరా।ధారణమొనరుతుగప్పక। సారాధారనినుహృదిబొసగజితమారా 2

సమచిత్రపదాదిమ మణిగణనికరాంతిమ కందద్వయోప గము
సరసిజము— (అద్భుతోత్తర రామాయణము) ధీరమ్యాసింహాచల,ధీరా

స్థిరమతిసురపవిధి మునులుసురలుఁ; । ధారాస్థా హేమాచల, ధారిదరిఁ దగుతేజనుఁ దరుఁగనినుతులుఁ ॥ పారంగోదారాభృత, భారాపరిపరి విధములఁ బ్రణతులొనరుపఁ; । హారాహీంద్రాంచద్భుహు, హారాయు రయుమనుదమున నభయుతమనుపఁ. ॥

(గుఱుతులనుబట్టిచదువ బైవృత్తమువలె 2 కందములుందేలనగును)

చతుర్ముఖి — (సోమేశ్వరీయము) వనమాలిధాత్రృవాసవ ! వినుతాకరిదైత్యహారణ విశ్వవిహారణా । మునిరాట్కమలదివాకర। ధనదాపురజైత్రిసర్వధర్మ వివరణా ॥

కరిదైత్యహారణవిశ్వవి । హారణామునిరాట్కమలది వాకరధనదా ।
పురజైత్రిసర్వధర్మవి । వరణావనమాలిధాత్రృ వాసవవినుతా 2
మునిరాట్కమలదివాకర । ధనదాపురజైత్రిసర్వ ధర్మవివరణా ।
వనమాలిధాత్రృవాసవ । వినుతా కరిదైత్యహారణ విశ్వవిహారణా॥ 3
పురజైత్రిసర్వధర్మవి । వరణా వనమాలిధాత్రృ వాసవవినుతా ।
కరిదైత్యహారణ విశ్వవి । హారణా మునిరాట్కమలది వాకరధనదా॥ 4

అష్టముఖి—(గుఱుభక్తిప్రభావము) స్థిరమతిఁ దలఁతును మురహార । శరనినుఁ దలఁగని కరణిని జలమొగిఁ బొలియఁగ॥ గరిమము మెలఁగను బురికొను । వరములు మెలపుము తిరమయి వలయిత ములుగఁ। (సర్వలఘువు)

మురహారశరనినుదలగని । కరణినిజలమొగి బొలియను గరిమము మెలగఁ
బురికొనువరములు మెలపుము । తిరమయివలయితములుగను స్థిరమతి దలతుఁ
దలగనికరణిని జలమొగి । బొలియనుగరిమము మెలగను బురికొనువరముల్
మెలపుము తిరమయివలయిత । ములుగనుస్థిరమతి దలతునుమురహారశరనిఁ
జలమొగిబొలియను గరిమము । మెలగనుబురికొను వరములు మెలపుముతిరమై
వలయితములుగను స్థిరమతి । దలతును మురహారశరనిను దలగనికరణిఁ
గరిమము మెలగను బురికొను । వరములు మెలపుము తిరమయి వలయితములుగఁ
స్థిరమతిదలతును మురహార । శరనిను దలగనికరణిని జలమొగి బొలియఁ
బురికొనువరములు మెలపుము । తిరమయి వలయితములుగను స్థిరమతిదలతుఁ
మురహారశరనిను దలగని । కరణినిజలమొగి బొలియను గరిమము మెలగఁ
మెలపుముతిరమయి వలయిత । ములుగను స్థిరమతిదలతును మురహారశరనిఁ

దలగనికరణిని జలమొగి । బొలియును గరిమము మెలగను బురికొను వరముల్
వలయుతములుగను స్థిరమతి । దలతును మగవాంశరనిను దలగనికరణిన్
జలమొగిబొలియును గరిమము । మెలగనుబురికొను వరములు మెలపుము తిరమై

అష్టముఖి — [సోమేశ్వరీయము] హరనినుఁ గొలుతును; సరిగాఁ । ద్వగను; గొలువయిదరికొనఁ; దలఁపుఁగలుగం;। దఱిఁగనఁ దలఁతవు; గరిమను దఱచిన; దళముపు హరువవుఁ; దలకొల్పాలుపన్॥

(గుఱ్తుల ననుసరించి మొదలిడుచు వెనుకదానివలెనే చదువగ 8 కందాలగు)

బహువృత్త బహుకందగర్భిత భాస్కరవిలసితము—(అద్భుతోత్తర రామాయణము) సారసభవనుత సంగరవీరా సంతతగరధర విరహితయోగీ। మారమణఘటిత మంగళశూరా మంత్రక పురహర సురనుతత్యాగీ। చారుమణిలసిత జంగమహారా క్షాంతిద స్మరహర హరిహితరాగీ। భైరవ నయయుత భంగహా భారాభ్రాంతిహా హరిశర పరిణతభోగీ॥

సారసభవనుత సంగర । వీరాసంతతగరధర విరహితయోగీ
మారమణఘటితమంగళ । శూరామంత్రక పురహర సురనుతత్యాగీ 1
సారసభవనుతసంగర । వీరాసంతతగరధర విరహితయోగీ
చారుమణిలసితజంగమ । హారాక్షాంతిదస్మరహర హరిహితరాగీ 2
సారసభవనుతసంగర । వీరాసంతతగరధర విరహితయోగీ
భైరవనయయుత భంగహా । భారాభ్రాంతిహా హరిశరపరిణతభోగీ 3
మారమణ ఘటితమంగళ । శూరామంత్రకపురహర సురనుతత్యాగీ
సారసభవనుతసంగర । వీరాసంతతగరధర విరహితయోగీ 4
చారుమణిలసితజంగమ । హారాక్షాంతిదస్మరహర హరిహితరాగీ
భైరవనయయుతభంగహా । భారాభ్రాంతిహా హరిశర పరిణతభోగీ 5
మారమణఘటితమంగళ । శూరామంత్రకపురహర సురనుతత్యాగీ
సారసభవనుతసంగర । వీరాసంతతగరధర విరహితయోగీ 6
చారుమణిలసితజంగమ । హారాక్షాంతిదస్మరహర హరిహితరాగీ
భైరవనయయుతభంగహా । భారాభ్రాంతిహా హరిశర పరిణతభోగీ 7
చారుమణిలసితజంగమ । హారాక్షాంతిదస్మరహర హరిహితరాగీ
సారసభవనుతసంగర । వీరాసంతత గరధర విరహితయోగీ 8
చారుమణిలసిత జంగమ । హారాక్షాంతి దస్మరహర హరిహితరాగీ

మారమణ ఘటితమంగళ । శూరామంత్రక పురహర సురనుతత్యాగీ 9
భైరవనయయుత భంగహా । భారాభ్రాంతిహా హరిశర పరిణతభోగీ
సారస భవనుతసంగర । వీరాసంతతగరధర వింహితయోగీ 10
భైరవనయయుత భంగహా । భారాభ్రాంతిహా హరిశర పరిణతభోగీ
మారమణ ఘటితమంగళ । శూరామంత్రిక పురహర సురనుతత్యాగీ 11
భైరవనయయుతభంగహా । భారాభ్రాంతిహాహరిశర పరిణతభోగీ
చారుమణిలసితజంగమ । హారాక్షాంతిదస్మరహర హరిహితరాగీ॥ 12

చిత్రపదద్విపద చంపకోత్పలమాలానేకవిధ కంద రగడముఖ్య బహుపద్య శతకగర్భిత భాస్కరవిలసితము—(కృష్ణానదీమాహాత్మ్యము) కోరెద గురువరకూరిమికూర్పన్ గుందఁగఁగోఱంతలు గుఱుతునఁగూడన్ జేరెదఁజిరతర చేరువఁజేర్పన్ జెందఁగసిరులను జిరమరఁజిమ్మన్॥ తేరెద స్థిరముగఁదీరికఁదీర్పన్ దెందముతిరమవ్వ తెలఁగునుగొల్పన్ । మారెద స్మరహారమాఱుతు మాఱ్పన్ మందము మరుగవు మరులునునిల్పన్ ॥

కోరెదగురువరకూరిమి । కూరుపగుందగగోఱతలు గుఱుతునగూడన్
జేరెదజిరతరచేరువ । జేరుపజెందగసిరులను జిరమరజిమ్మన్॥
తేరెదస్థిరముగదీరిక । దీరుపదెందముతిరమవ్వ దెలగునుగొల్పన్
మారెదస్మరహారమాఱుతు । మాఱుపమందముమరుగవు మరులునునిల్పన్॥ 1
గురువరకూరిమికూరుప । గోఱతలుగుందగ గుఱుతున గోరెదగూడన్
చిరతరచేరువజేరుప । సిరులనుజెందగజిరమర జేరెదజిమ్మన్
స్థిరముగదీరికదీరుప । దిరమవ్వదెందము తెలగును దేరెదగొల్పన్
స్మరహారమాఱుతుమాఱుప । మరుగవుమందముమరులును మారెదనిల్పన్॥ 2
కూరిమిగూరుపగురువర । కోరెదగుందగగోఱతలు గుఱుతునగూడన్
చేరువజేరుపజిరతర । చేరెదజెందగసిరులను జిరమరజిమ్మన్
తీరికదీరుపస్థిరముగ । దేరెదదెందముతిరమవ్వ దెలగునుగొల్పన్
మాఱుతుమాఱుపస్మరహార । మారెదమందముమరుగవు మరులునునిల్పన్॥ 3
కూరుపగూరిమిగురువర । కోరెదగుందగగోఱతలు గుఱుతునగూడన్
చేరుపజేరువజిరతర । చేరెదజెందగసిరులను జిరమరజిమ్మన్
తీరుపదీరికస్థిరముగ । దేరెదదెందముతిరమవ్వ దెలగునుగొల్పన్
మాఱుపమాఱుతుస్మరహార మారెదమందముమరుగవు మరులునునిల్పన్॥ 4
గోఱతలుగుందగగూరిమి । గురువరకూరుపగుఱుతున గోరెదగూడన్

సిరులను జెందఁ జేరుచ । జిగితఁ జేరుచ జిగమర జేరెద జిమ్మన్
తిరమవు దెందము తీరిక । స్థిరముగ దీరుప దెలుగును దేరెద గొల్వన్
మురుగవు సుందము మాలుతు । స్మరహారమాలుప మురులును మారెద నిల్పన్॥ 5
గులుతున గూడం గోరెద । గురువరకుందగ గొలుతలు కూరిమి గూర్పన్
జిగమర జిమ్మఁగ గోరెద । జిగితగ చెందగ సిరులను జేరుచ జేర్వన్
తెలుగును గొల్వం దేరెద । స్థిరముగ దెందము తిరమవు దీరిక దీర్పన్
మురులును నిల్ప న్మారెద । స్మరహారమందము మురుగవు మాలుతు మాల్పన్॥ 6

(పైనగల జోడు 12 లెక్కను ఈ 6 జోళ్ళు (6 × 12) = 72 కందాలు కాగలవు)

బహువిధ మృదుమధుర గాన ఫణితి పద సానుకూల చిత్రపద ద్విపద నవవిధరగడ బహుసీస తేటగీత ఆటవెలది కంద చంపకమాలా ద్యనేక సహస్రపద్య గర్భితాద్భుత సీసచక్రవర్తిని— (అద్భుతోత్తర రామాయణము) కరిహారగరహారిగరుడగమిత్ర నీకరుణను వేడెద వెలుపుఁ దీర్పు। హరిశరహరిహరి హరివర నేత్ర నీచరితను బాడెదఁ బరగఁ దీర్పు। దరహారధర ధారితరళ సుగాత్ర నీమహిమఁ గనఁ గూడెదఁ గొలుతునాల్పు। హరిహారహరిధారి హరినుతి పాత్ర నీగరిమను వేడెద వరముఁ జేర్పు॥ ధీర సోదార ధీధిత దివ్యమూర్తి। వీరమౌనీంద్ర సేవిత వేదవర్తి। తార లోప్పారునంతకు దండికీర్తి। నిరహిన్ గ్రంథమీనిల నిష్టపూర్తి॥

(హరి= విష్ణువు, యముడు, సూర్యచంద్రాగ్నులు, నీరు, పాము, ఇంద్రుడు)

(ఇతరపద్యాదుల వివరమంతయు అద్భుతోత్తర రామాయణమందు విరళముగా నున్నది అది మనకిపుడప్రస్తుతము ఇందు వెడలుకందముల పైనమ)

కరిహారగరుడగమిత్రా । వెలుపును దీర్పు గరహారి వేడెద గరుణన్
హరిశరహరివర నేత్రా । పరగను దీర్పు హరిహారి పాడెద జరితన్
దరహారతరళసుగాత్రా । కొలుతను నాల్పు ధరధారి కూడెద మహిమన్
హరిహారహరినుతిపాత్రా । వరమును జేర్పు హరిధారి వాడెద గరిమన్ 1
కరిహారగరుడగమిత్రా । పరగను దీర్పు హరిహారి పాడెద జరితన్
హరిశరహరివర నేత్రా । కొలుతను నాల్పు ధరధారి కూడెద మహిమన్
దరహారతరళసుగాత్రా । వరమును జేర్పు హరిధారి వాడెద గరిమన్
హరిహారహరినుతిపాత్రా । వెలుపును దీర్పు గరహారి వేడెద గరుణన్ 2
కరిహారగరుడగమిత్రా । కొలుతను నాల్పు ధరధారి కూడెద మహిమన్
హరిశరహరివర నేత్రా । వరమును జేర్పు హరిధారి వాడెద గరిమన్

దరహారతరళీసుగాత్రా । వెలపునుదీర్పుగరహారి వేడెదగరుణన్
హారిహారహారినుతిపాత్రా । పరగనుదీర్పుహరిహారి పాడెదజరితన్ 3
కరిహరగరుడగమిత్రా । వరమునుజేర్పుహరిధారి వాడెదగరిమన్
హరిశరహారివరనేత్రా । వరమునుజేర్పు హరిధారి వాడెదగరిమన్
దరహారతరళీసుగాత్రా । పరగనుదీర్పు హరిహారి పాడెదజరితన్
హారిహారహారినుతిపాత్రా । కొలతనునార్పుధరధారి కూడెదమెలుగున్ 4

(ఉత్తరార్థచరణము లాదినుండి యొకటి విడుచుచుజదువ నీ 4 జతలైనవి అవి చివరనుండి అట్లైవిడుచుచు జదువగ నింక 4 జతలవును అనగా ఆ ఒక్కజోడే 8 జోళ్లయినవి. వెనుకటి లెక్కను ఈ ప్రతి జోడును ఆజేసిజతలుగా జేసినచో ఈ జతయే మొత్తాన 96 కందములు కాగా 16 మాత్రమువచ్చినవె తిరిగివచ్చి నికరము ఎనుబది (80) శేషించును. ఇంకెన్నిజతల కంవాలింకాలభించినవన్నియెనుబదులగును.)

కరిహారకరుణను వేడెద । గరహారీ వెలపుదీర్పు గరుడగమిత్రా
హారిశరచరితను బాడెద । హరిహారీపరగదీర్పు హారివరనేత్రా
దరహారమెలుగునగూడెద । ధరధారీకొలతనార్పు తరళీసుగాత్రా
హారిహారగరిమనువాడెద । హరిధారీవరముజేర్పు హారినుతిపాత్రా 2
గరహారి వెలపుదీర్పుము । కరిహార వేడెదనుకరుణ గరుడగమిత్రా
హారిహారిపరగదీర్పుము । హారిశరపాడెదనుజరిత హారివరనేత్రా
ధరధారికొలతనార్పుము । దరహారకూడెదనుమెలుగు తరళీసుగాత్రా
హరిధారివరముజేర్పుము । హారిహారవాడెదను గరిమ హారినుతిపాత్రా 3
కరుణను వేడెదగరిహార । గరహారీ వెలపుదీర్పు గరుడగమిత్రా
చరితను బాడెదహారిశర । హరిహారీ పరగదీర్పు హారివరనేత్రా
మెలుగునగూడెదదరహార । ధరధారీకొలతనార్పు తరళీసుగాత్రా
గరిమనువాడెదహారిహార । హరిధారీవరముజేర్పు హారినుతిపాత్రా 4
కరుణను వేడెదగరహా । కరిహారతీర్పుము వెలపును గరుడగమిత్రా
చరితను బాడెదహారిహా । హారిశరతీర్పుముపరగను హారివరనేత్రా
మెలుగునగూడెదధరధా । దరహారనార్పుముకొలతను తరళీసుగాత్రా
గరిమనువాడెదహరిధా । హారిహారచేర్పుమువరమును హారినుతిపాత్రా
వెలపునుదీర్పుముకరుణను । గరహారీవేడకరిహార గరుడగమిత్రా
పరగనుదీర్పుముచరితను । హరిహారీ పాడహారిశర హారివరనేత్రా

కొఱతను నాట్యము మఱుగున । ధరధారీ మోదగహార తరళీసు గాత్రా
వరమును జేర్పుము గరిమను । హరిధారీ మోహహరిహార హరినుతిపాత్రా 6
వెఱపును దీర్పుము వేడెద । గరహారీ మోకరిహార గరుడగమిత్రా
పరగను దీర్పుము పాడెద । హరిహారీ మోహరిశర హరివరనేత్రా
కొఱతను నాట్యము కూడెద । ధరధారీ మోదరహార తరళీసు గాత్రా
వరమును జేర్పుము వాడెద । హరిధారీ మోహరిహార హరినుతిపాత్రా 7
గరహా గరుడగమిత్రా । వెఱపును దీర్పుము కరిహార వేడెదకరుణన్
హరిహా హరివరనేత్రా । పరగను దీర్పుము హరిశర పాడెదజరితన్
ధరధా తరళీసు గాత్రా । కొఱతను నాట్యము ధరధర కూడెదమఱుగున్
హరిధా హరినుతిపాత్రా । వరమును జేర్పుము హరిహార వాడెదగరిమన్
గరుడగమిత్రా గరహా । వెఱపును దీర్పుము కరిహార వేడెదకరుణన్
హరివరనేత్రా హరిహా । పరగను దీర్పుము హరిశర పాడెదజరితన్
తరళీసు గాత్రా ధరధా । కొఱతను నాట్యము ధరహార కూడెదమఱుగున్
హరినుతిపాత్రా హరిధా । వరమును జేర్పుము హరిహార వాడెదగరిమన్ 9
గరుడగమిత్రా కరిహార । వెఱపును దీర్పు గరహారి వేడెదకరుణన్
హరివర నేత్రా హరిశర । పరగను దీర్పు హరిహారి పాడెదజరితన్
తరళీసు గాత్రా దరహార । కొఱతను నాట్య ధరధారి కూడెదమఱుగున్
హరినుతిపాత్రా హరిహార । వరమును జేర్పు హరిధారి వాడెదగరిమన్ 10

(మొదటిజోటిలెక్కను ఈ 10 జోళ్లకు (10 × 80, ఎ. మిదివర్ణదః కందములోనగూడగల్గు వివరింపబడినది. ఇంకను:-

వెఱపును దీర్పుము వేడెద । గరుడగమిత్రా కరుణను గరిహారగరహా
పరగను దీర్పుము పాడెద । హరివర నేత్రా చరితను హరిశరహరిహా
కొఱతను నాట్యము కూడెద । దరళీసు గాత్రా మఱుగును దరహారధరధా
వరమును జేర్పుము వాడెద । హరినుతిపాత్రా గరిమను హరిహారహరిధా 1
కరుణను వేడెదదీర్పుము । గరుడగమిత్రా వెఱపును గరిహారగరహా
చరితను పాడెదదీర్పుము । హరివర నేత్రా పరగను హరిశరహరిహా
మఱుగునగూడెదనాట్యము । తరళీసు గాత్రా కొఱతను దరహారధరధా
గరిమను వాడెదజేర్పుము । హరినుతిపాత్రా వరమును హరిహారహరిధా 2
గరుడగమిత్రా వేడెద । గరిహారనీకరుణదీర్పు గరహా వెఱపున్
హరివర నేత్రా పాడెద । హరిశరనీ చరితదీర్పు హరిహా పరగన్
తరళీసు గాత్రా కూడెద । దరహారనీ మఱుగు నాట్య ధరధా కొఱతన్

హరినుతిపాత్రా వాఁడెద । హరిహరనీకరిరుజేర్పు హరధామ నుతా 3
వెఱపునుదీర్పుము వేఁడెద । గరహారీ నీదుకరుణ గరుడగమిత్రా
పరగనుదీర్పుము పాఁడెద । హరిహారీ నీసునారిశ హరివరనేత్రా
కొఱతనువాఱుముకూఁడెద । ధర ధారీ నీదుమఱుఁగు తరళేశుగాత్రా
వరమునుజేర్పుము వాఁడెద । హరిధారీ నీదుకరిమ హరినుతిపాత్రా 4

(మూఁడిటికి నొక 4 జతలేని చూపఁబడినవి. ఏరగలవారి యోపికను బట్టి మఱికొన్ని జోడులు దొరకును. కాని పూర్వోత్తర పాదముల కర్థానుబంధముండుట చేతనివి జతలున్నన్ని యెనుబదులు మాత్రము కావు. అన్నిడజనులగుటకే యవసరముండదు. కొన్ని యెక్కువగను జిక్కవచ్చును. ఎట్టులాయెనేమి ఈసీసమున వేయికందాలు వెలువడును.)

పూర్వోక్తబహువిధ పదపద్యానేక సహస్రగర్భితాద్యంత సీసరాజేంద్రము — (కృష్ణానదీమాహాత్మ్యము) ధరధరత్వరగానుదటిగనితగుమయ్య కొఱతలు వాపఁగ వరములిమ్మి। గురువరగుఱిగాను గఱుతునెనిలుమయ్య యరులనుమాపఁగ మఱుఁగునిమ్మి । స్మరహరసరిగాను జరణములిడుమయ్య కరములుచాపఁగ శరణమిమ్మి। సురవరచోరఁగాను సురభినొసఁగుమయ్య కరుణనుజూపఁగ సురుచినిమ్మి॥ చంద్రసూర్యాగ్నిలోచన సమరభీమ । సాంద్రకారుణ్యభూషణ శమితకామ । అంద్రుసర్వేశ్వరాయునియమితనామ । కంద్రుదేవ లిసింగ నకముగసోమ ॥

(సురభి = మనోహరమైనపదార్థము. ఇతరపద్య వివరణమంతయును కృష్ణానదీమాహాత్మ్యమున సవిస్తారముగ గలదు, మనప్రకృతకందములు)

ధరధరతటిగనితగుమయ । వరములనిమ్ము త్వరగాను వాపఁగ కొఱతల్
గురువరగుఱుతునెనిలుమయ । మఱుఁగును నిమ్ము గుఱిగాను మాపఁగ నరులన్
స్మరహరచరణములిడుమయ । శరణమునిమ్ము సరిగాను జాపఁగ కరముల్
సురవరసురభినొసఁగుమయా । సురుచినినిమ్ము చోరఁగాను జూపఁగ కరుణన్ 1
ధరధర కొఱతలు వాపఁగ । త్వరగానా వరములీయ దటిగనితగుమా
గురువర యరులను మాపఁగ గురిగానా మఱుఁగునీయ గుఱుతునెనిలుమా
స్మరహరకరములు చాపఁగ । సరిగానా శరణమీయ జరణములిడుమా
సురవరకరుణను జూపఁగ । చోరగానా సురుచినీయ సురభినొసఁగుమా 2
త్వరగానువరములిమ్మా। ధరధర వాపఁగ కొఱతల్ తటిగనితగుమా
గుఱిగాను మఱుఁగునిమ్మా । గురువర మాపఁగ నరులను గుఱుతునెనిలుమా

సరిగానుశరణమిమ్మా । స్మరహరచాపగకరములు చరణములిడుమా
చోరగానుసురుచినిమ్మా । సురవరచూపగకరుణను సురభినొసగుమా 3
కొఱతలువాపగధరధర । త్వరగానేచగములిమ్మా తతిగనితగుమీ
అరులనుమాపగగురువర । గుఱిగానేమఱుగునిమ్మా గుఱుతునవనిలుమీ
శరములుచాపగస్మరహర । సరిగానేశరణమిమ్మా చరణములిడుమీ
కరుణనుజూపగసురవర । చోరగానేసురుచినిమ్మా సురభినొసగుమీ 4
కొఱతలువాపగద్వరగా । ధరధరయిమ్మానగములు తతిగనితగుమీ
అరులనుమాపగగుఱిగా । గురువరయిమ్మామఱుగును గుఱుతునవనిలుమీ
కరములుచాపగసరిగా । స్మరహరయిమ్మాశరణము చరణములిడుమీ
కరుణనుజూపగచోరగా । సురవరయిమ్మాసురుచిని సురభినొసగుమీ 5
వరములనిమ్మాకొఱతలు । త్వరగాబాపగధరధర తతిగనితగుమీ
మఱుగునునిమ్మాయరులను । గుఱిగామాపగగురువర గుఱుతునవనిలుమీ
శరణమునిమ్మాకరములు । సరిగాచాపగస్మరహర చరణములిడుమీ
సురుచినినిమ్మాకరుణను । చోరగాజూపగసురవర సురభినొసగుమీ 6
వరములనిమ్మాపాపగ । ద్వరగాకొఱతలుధరధర తతిగనితగుమీ
మఱుగునునిమ్మామాపగ । గుఱిగానరులనుగురువర గుఱుతునవనిలుమీ
శరణమునిమ్మాచాపగ । సరిగాకరములుస్మరహ చరణములిడుమీ
సురుచినినిమ్మాచూపగ । చోరగాకరుణనుసురవర సురభినొసగుమీ 7
త్వరగాదతిగనితగుమయ । వరములనిమ్మాధరధర పాపగకొఱతల్
గుఱిగాగుఱుతునవనిలుమయ । మఱుగునునిమ్మాగురువర మాపగనరులన్
సరిగాచరణములిడుమయ । శరణమునిమ్మాస్మరహర చాపగకరముల్
చోరగాసురభినొసగుమయ । సురుచినినిమ్మాసురవర చూపగకరుణన్ 8
తతిగనితగుమయత్వరగా । వరములనిమ్మాధరధర పాపగకొఱతల్
గుఱుతునవనిలుమయగుఱిగా । మఱుగునునిమ్మాగురువర మాపగనరులన్
చరణములిడుమయసరిగా । శరణమునిమ్మాస్మరహర చాపగకరముల్
సురభినొసగుమయచోరగా । సురుచినినిమ్మాసురవర చూపగకరుణన్ 9
తతిగనితగుమయధరధర । వరములనిమ్మాత్వరగను పాపగకొఱతల్
గుఱుతునవనిలుమయగురువర । మఱుగునునిమ్మాగుఱిగను మాపగనరులన్
చరణములిడుమయస్మరహర శరణమునిమ్మాసరిగను చాపగకరముల్
సురభినొసగుమయసురవర । సురుచినినిమ్మాచోరగను చూపగకరుణన్ 10
ధరధరత్వరగాదతిగని । వరములనీయంగదగుమి పాపగకొఱతల్

గురువరగుఱిగాగుఱుతున । మఱుగునునీయంగనిలుమి మాపగనరులన్
స్మరహరసరిగాఁజరణము । శరణమునీయంగనిడుమి చాపగగరముల్
సురవరచోరగానురభిని । సురుచిరనీయంగనొసగు చూపగగరుణన్ 11
ధరధరతగుమయత్వరగా । వరములనిమ్మాతఱిగని పాపగగొఱతన్
గురువరనిలుమయగుఱిగా । మఱుగునునిమ్మాగుఱుతున మాపగనరులన్
స్మరహరయిడుమయసరిగా । శరణమునిమ్మాచరణము చాపగగరముల్
సురవరయొసగుమిచోరగా । సురుచిరనిమ్మాసురభిని జూపగగరుణన్ 12
ధరాధరపాపగగొఱతలు । తఱిగనియిమ్మావరములు త్వరగాదగుమీ
గురువరమాపగనరులను । గుఱుతుననిమ్మా మఱుగును గుఱిగానిలుమీ
స్మరహరచాపగగరములు । చరణములిమ్మాశరణము సరిగానిడుమీ
సురవరచూపగగరుణను । సురభిననిమ్మాసురుచిర జోరగనొసగుమీ 13
ధరధరగొఱతలుపాపగ । త్వరగాదగుమయవరములు తఱిగనియిమ్మా
గురువరయరులనుమాపగ । గుఱిగానిలుమయమఱుగును గురుతుననిమ్మా
స్మరహరకరములుచాపగ । సరిగానిడుమయశరణము చరణములిమ్మా
సురవరకరుణనుజూపగ । జోరగానొసగుమిసురుచిర సురభిననిమ్మా 14
ధరధరవరములనిమ్మా । త్వరగాపాపంగగొఱత దఱిగనితగుమీ
గురువరమఱుగుననిమ్మా । గుఱిగామాపంగనరుల గుఱుతుననిలుమీ
స్మరహరశరణమునిమ్మా । సరిగాఁజాపంగగరము జరణములిడుమీ
సురవరసురుచిరనిమ్మా । చోరగాఁజూపంగగరుణ సురభినొసగుమీ 15

(ఈ విధాన నేరికూర్పగల సాధకుల యోపికకొలదిని మఱికొన్ని జతలు వెలువడగలవు. వెనుకటిపద్యమున నిదగపడబద్ధ లెక్కవాజోడులన్ని యెచుబమునో అన్నివీలుపడవేని కొన్నితక్కువగనో పడియును గుమురనియెడల నెల్ల దుదకాడజరులయెన్నికనో సమకూర్చ్పగా నీసీసముందును వేయికందాలు చిక్కవచ్చు)

రామస్తవము.

— చిత్రకవిత్వము. —

(అధ్యాత్మ రామాయణామందలివి.)

ఆద్యికము— పదియారదిమ్ముల. దొరకగు । మొ:లిటి

కొమరుండ వగలమూకల ననులం । బొదిపిన జెట్టీయిదెవ్రొ । క్కఁడు బత్తింబుడమికూఁతుఁగూడి యలసుమా ॥

సాంస్కృతికము— నిరతాధర్మపరాసుర । వరరావణముఖ్య దుష్ట బాధితనిఖిలా । మరసంక్రందన వగీ । శ్వరభయహరణార్థ భార వహా శ్రీరామా ॥

సర్వాదంతము— ఘనసప్తాశ్వాన్వయ సా । ధనమఁట భవదమలచరణ దాస్యమరయఁగా । ననవరత భజనసడవఁగ । ననఘుతఁ బరమపదవాస మవసరమనఁగా ॥

త్రిప్రాసము— ధన్యుండవు హ్మృత సేవక । దైన్యుండవు సార్వభౌమ దశరథ రామా । మాన్యుండ వెల్లయెడలను । హాన్యుండవు వానినెల్ల నడఁచితిసుమ్మా ॥

త్రిప్రాసము— నిత్యుండవు పరిపాలిత । భృత్యుండవు దళిత భువన భీకర దుష్కృ। ద్దైత్యుండవు దయఁగను కృత। కృత్యుండవు నీవగుదువు కేశవదేవా ॥

చతుఃప్రాసము— మెలఁగుదువు భక్తులిండ్లను । గలుగుదువల వారుతలఁపఁగాఁ దద్హృదులం । జెలఁగుదువలరుదు వెలుఁగుదు । తొలఁగుదువే రామదాస దోషవిరామా ॥

చతుఃప్రాసము— సుందరుఁడవు బహుభోగ వు। రందరుఁడవు నిఖిలదేవ రక్షోద్ధృత న । న్మందరుఁడవు క్షీరోదధి। మందిరుఁడవు సర్వలోక మహితుఁడవభవా ॥

పంచప్రాసము— తలఁపవుగద మాగతిహరి । మెలపవుగద దిక్కుమాకు మిసిమింతులమే । నిలుపవుగద యీయెడ్డమి । కొలుపవుగద పేరివేఁజె కొలమిట్టాడన్ ॥

(మిసిమింతులు = అలసినవారు. ఎడ్డమి = ఆపద. మిట్టాడన్ = వర్తించుటకు)

నిస్తాలవ్యము— పరమకృపాకర భూమిా । ధ్వరదానవకమల మత్తవారణనాపైఁ। గరమనురాగముఁజూపుము। తిరముగ నినుఁగొలుచువాఁడ దీనుఁడ రామా ॥

నిరోష్ఠ్యము— అగడొందనైనచెడుగులు । దిగులుం గలిగించు నట్టి తెఱఁగులునింక । న్జగడాలుఁగలతలీర్ష్యలుఁ । డగదని తొలఁగించు చుండు దశరథతనయా ॥

నిరూష్మనిరోష్ఠ్యము— ధరజానాయకదయగల । దొర యెరని యరయరో యదొరకిం తండ్రీ । నరనాథాగ్రణియిఁక నా । కొఱఁతల నడుగంటఁ జేయఁ గూర్చుంపుకదా ॥

నిరూష్మనిస్తాలవ్యము— పరమపవిత్రా రామా । కరమాదర భావమొప్పఁగనుఁగొనుమప్పా । నిరుపాధికుండ భక్తుఁడ । నెఱుఁగుదు వే మొఱలున్నట్టు టిద్దొకతప్పా ? ॥

నిరూష్మనిరోష్ఠ్యనిస్తాలవ్యము— కలతెన్నొకందునిన్నం । దులఁ గానఁగఁగలుగదీనదుఃఖార్తిఁ తా । నలనీరనీరదాంగా । తొలఁగిత్తొ నాదరి నిఁ కేడదగాఱ వరిగిత్తో ॥

అంకగణితము— ఏకాద్విజవరతింభువన । శోకహాచతురా ప్రపంచసుమషట్చరణా । శ్రీకరసప్తాశ్వాన్వయ। మాంకష్టముమానవలయు మంచిదశయదే ॥

రసగుణితము— వరరాముఁగోరిరితఁడు । గురురూపిను దేవురై యొసదిరిరొయొనరా । నరనాథుని రతిసీచుల । నురినూకువనేర్పనైన న్రోపికనాఁగా ॥

(ఊరిఁ = ఉచ్చులో. ఊపనఁ = పూనికను, ఏర్పఁ = ఏర్పరచుట)

నవగ్రహి— రవికులవనధిశశికుజా । ధవబుధులను గురులఁ గవులధనగుణనైపు । న్గా విభవయుతులను జేయుము । రవిజాసురసేవ్య వృషభరాడ్ధ్వజభావ్యా ॥

దశావతారి— పరభూమీనులుకమఠము । కొఱకిటి రావా నరహరి కుఱుచలునేఁగా । దొర రామానుమ్మాలఁ గరుణించితిబుద్ధి తెలిసికలికియులరఁగన్ ॥

(కమఠము = భిక్షాపాత్ర, కిటి = వరాహము, కుఱుచ = వామన, ఒకదుస్తు)

సాంవత్సరి— తారణభావాసుధిరో । ద్గారివికృతిక్రోధ రౌద్రి ఖరరాక్షస నా । ధారణ విక్రమవిజయ వి,। కారి విరోధిశ్వర జయ!

ఘన! ప్లవవిభవా ॥

పంచాక్షరి— పరమకృపాకరనరవా ! మరవా నీప్రాపుకోరి మననున్న మను । న్నరకమునను నుపమానుము । కరమనుపమమైన ప్రేమకననిమ్మన్నా ॥

చతురక్షరి— రామాకామాకారా । మామకపాపమ్ముమాప మరపాపరాకో । పామరకర్మముకోపము । కామముమారకము కోరకేకా మురిపెమ్మా ? ॥

త్ర్యక్షరి— మాయయయ్యాయానమానని । నాయమ్మనినీమము నను నమ్మినయయ్యా । మాయామయ నీమానిని। యేయామాయమ్మ మైన! యేమాయానా ? ॥

ద్వ్యక్షరి— నీయున్న నాయనయెనగా । నోయీనీయానూన నున్నాననే । యాయనయునిన్ను 'నూ' యనె । నీయునినయానా నాయెనిన్నెన్నయా ॥

(నీయున్న నాయన = సముద్రుడు, ఊయనెన్ = కానిమ్మనె)

ఏకాక్షరి— నునినాన్న నాన్ననన్నని । ననునిన్నునునెన్న నాను నానెన్నె న్నే ।ననసూ నెనిన్ను నానే। నునునినునననూననున్న నోనానన్నా ?॥

(నునినాన్న నాన్నననినను = శివునిభార్యాతి [illegible]గా)

— బంధకవిత్వము. —

గోపురము— రామారామహితా మునమున । నీనూంబును [illegible]ని తలంతునినుంగనుగతిని । నానునుసెయనుదు మనుపవె । ప్రేమన్నత తంబుమీరు భృత్యుండఁగదా ॥

(7 అంతస్తులలోను 'రామనసుగవిహ', అనియుండి 4 వ చరణముతో [illegible] శివ్వయించును)

రథము— శ్రీదారాఘవనీమము । తోషైన్యముఁదేల్చ చూపు దూఁగదరావా । పాదానాత్రానికు । నోమ్మదావహా ప్రేమకలైనమురుపే వేన? ॥ (మురుపు = అందము)

(ఇందు శ్రీరామదేవాదాతపే వే, అనిపదమునిలుచును)

చక్రము— రమపుడమికి రాఁగనిన నె। సముచిత ధారుణీనిగలుష శమ నెనిగనిన । స్త్రముదమున భవనుగను పరు । వమువల చెన్దానఁ దగు చువరదుఁడ రాముఁ ॥

(దీని 7 వ 3 వ చుట్టలందు 'రామునిదలచు, 'పురుషవరుడ, అనియుండగా మొదటి చుట్టునను నటుంగూడికొని 'షాను x గని రనిగనుమా, అనుసునవియుండును)

పంజరము— శివనుతి వెలపౌర హీనము । వివశులనోనరుపఁ గల్టు వేసివిడకుపో । మవలకు నానదియొడవఁగ । లవు వరమిడుముద మమునవలఘుతర్క బ్రతుకర్క ॥

(నిలువు 9 ఉర్ధ్వము 6 గదులును బయిని కొంకియుకుంతు పంజరము నందలి 8, 5, 2 బారులలో 'రవిసులమున, 'వెలసినరఘు, 'వరులదలతు, అనియేరుపడును)

చతురంగము, సర్వలఘువు— నగు మొగమున ననుభవమయి। తగుమిగులరహి యె కుసమపదదుఁడవననోగిర్ । జగరకు బలముడుపుల ఘుతఁ । బాగరడఁగురవయుకొదవవు పుఁకొనువలనుల్ ॥

(ఇందు 4 మూలలను ముందు పైనుండి క్రిందికిని క్రిందినుండి పైకిని గుర్తుపు గంతు లందు గ్రమముగా 'వరదుడ, 'రఘువర, 'వరముల, 'నొసగుమి, అనికానబడును)

గోమూత్రిక— శ్రీరమణీ కురఘూత్తమ । పారమునముఖాన నుండి ; భారమయాసీ । తారమణీశ్వర? చిత్తమ । పారముదమునూన, చండివారణయామెక్ ॥

పుష్పమాలిక— ఖగకగనగగులకిలకుల । నరయురమారమణా ప్రాణమణపనిపః కై । నిరతిము తిగుతిఱడగుడని । దరకనకకసకింము నిముదముగిననోనరెక్ ॥

—♦ గర్భకవిత్వము ♦—

సర్వలఘుగీతి— వరగుణదశరథతనయ నదరవదరఁ । గఁగరు ణఁగన వె! ఒగునసదగునె? దొరి వె। యెవరయిననిదిజరి పిరె వివరమరయు నుతిసలిపినన దె ఘనమవు తెలుఁగుకి ద ॥

క॥ వరగుణదశరథతనయ వ । దరవదరగగరుణఁగన వె తగునసదగు నె?
దొరి వె యెవరయిననిదిజరి । పిరెవివరమరయనుతిసలిపిన నదెఘనమౌ

మణిగణనికరము— వరరవికులమున వసుధనుబరగక్ । వర
మునజుఁడశిగి ప్రణతులొాఁరుపక్ । దరలియుఁగలిగితి దశరధధరణీ
ద్వరతినయుఁడవయి త్యాగిగననువుగక్ ॥

క॥ వరరవికులమున వసుధను । బరగన్వరమునజుఁడశిగి ప్రణతులొాఁరుపక్
దరలియుగలిగితి దశరధ । ధరణీద్వర తనయుఁడవయి త్యాగననువుగక్

సకందగీతి చంపకోత్పలమాలలు.

నినుస్మరియించెదనన్సకల నిర్జరపుంగవశ స్త్రగాధ స । జ్జనవరదా
భవచ్ఛరణ సారసముల్భాగుసన్భజింతునో । ఘనధరజాధి పాయనువుగాఁ
గరుణింపు భయాపహారికా । దననవునా? లసత్సరసిజాప్తకులాంబుధి
చంద్రభూపతీ ॥

స్మరియించెదన్సకల ని । ర్జరపుంగవ శస్త్రగాధ సజ్జనవరదా
ధరజాధిపాయనువుగా । గరుణింపుభయాపహారి కాదననవునా

భూపరిపాలకాదనుజ భూధరవాసవ ధర్మమార్గదా । చాపధ
రామహామునులు జ్ఞానులునిరును మ్రొక్కుచుంద్రుగా । దాపరిపూర్ణ
వైభవము దబ్బరియుంచెదఁబట్టనిమ్మిపా । పాపచయాదయామహిత భం
డనభీమశమాదిభూషణా ॥

క॥ పరిపాలకాదనుజ భూ । ధరవాసవధర్మమార్గ దాచాపధరా
పరిపూర్ణవైభవము ద । బ్బరయుంచెదబట్టనిమ్మి పాపాపచయా॥

చతుర్ముఖి— వనజాప్తకులజహరిహాయ । వినుతా; కరుణా
కటాక్ష నీక్షాభరణా; । మునిచాతకాబ్జబహుబుధ । ధనదా; ధరజా
కళత్రదానవహరణా; ॥

(గుఱ్ఱులున్నచోటనుండి మొదలిడుచు వెన్కటిచతుర్ముఖిశలె చదువ 4 కందాలగు)

అష్టముఖి— ఖరకరుహులము; వరమువు । వరువును; గొలిపి
యమరుపను; బలముగఁదలఁపక్; । స్మరణకుఫలమువు; తిరిబడి । నర
యును; భళియనఁగరమును; సలరఁగవలసెక్ ॥ (సర్వలఘువు)

(గుఱ్ఱులంబట్టి మొదలిడుచు వెన్కటియష్టముఖివలెనె చదువ 8 కందాలగు)

క్రౌంచపద వృత్తాంచిత పద్యద్వయము— పావనమూర్తిబం
ధుర, భావబహుకథలుకినితిఁ బలువురివల్లక్; । దేవతలెల్లన్నిరును,

దేవాదిగుహావనికనుచుఁ దెలిపిరిబాధల్. । కావఁగ నారిఁ బుట్టితి, కావా కమలహితుకులము ఘనమునుయొప్పన్; । రావణ సంహారార్థము, రావేరిహీనరిరిమునులు రయముగనంటెన్. ॥

(కామాలఁబట్టి కందపాదములు తెలియు; ఈజోడుకందాలు వెనుకటిలెక్కను 12అగును)

మత్తాక్రీడాత్తపద్య ద్వితీయము— శ్రీరామానిరయోద్ధం, జేరం జిఅనగవునఁగని సిరులొసఁగుమయా; । కారుణ్యాంభోరాసు, ల్కారే కరముముదమిడెడి ఘనుకిలసదయా. । ధారాధార్యాకారా, తారం దఅనినువలసిరె తిపసులవశులై; । ఘోరార్యజ్ఞాతేభా, కోరంగుణకిలి గినవిఁకఁ గొఅఁతిలెవియునన్. ॥ (ఈజోడును 12 కందము లగును.)

మణిగణనికరాంచిత సరసిజోల్లస త్పద్యయుగ్మము— సూకేం ద్యగ్న్యతపిప్రియ, శూరాసురవరులుమునులు స్తుతులొనరుపఁగా; । వీర క్రూరాపాయద, వీరావిరివిగవరములు వెలయఁగనిడెదే. । ధీరమ్యాక్షో ణీధర, ధీరాస్థిరతిహృదయములు తెరిపిఁగనురహిన్; గోరంభ్రార్థింతుం గయి, కోరాగుఅతునననుదయఁగొని మనుపుపతీ. ॥

(ఈపద్యై ద్వమధ్యముల విచారణీయముగా నిందును 12 వెలువడును)

షట్ప్రాస్తాంత్య నియమఘటిత భాస్కరవిలసితాంగగత పద్య ద్వయము— తారకుఁడవుగదధర్మవి, చారాదర్శనమొసఁగఁగ సరిగున రారా; । కారకుఁడవుగదకల్మష, దూరాకష్టసుఖములకుఁ దొలిఫల మారా. । వారకుఁడవుగద వార్ధిగ, భీరాపావపుఁదలఁపులఁ బెడనిడ నీరా; । భారకుఁడవుగద పర్వత, ధీరాపావనిమెడఁదగి తిరిగితి వేరా? ॥

(ఇఁదును 12 కందాలు)

సకందమత్తకోకిలాద్విపదాంచత్సీసము— మానవాశనసంఘ మారక మాన్యనీనిఋమనుంబులన్, వినినిశ్చయించి। మానినాథులు సర్వ మర్త్యులసుర్త్యలేనియుబాధలన్, హ్మాదినిల్పనయినఁ । గానకుండిరటంచు గాథలఁగంచు నీనిజవార్తలో, నిదినిక్కమగుట । దీనులన్నముఁబ్రోవ దిక్కగుదేవునైనమెటింగితిన్, బనినమ్మకమయి । కనఁబడవిటు తునెకొలు వకఘనరాఘు। వ వనములిమమికడువడి నిపుడె పర్వ । భామశ్రీరామ

పావననామునూము । కీనపాపాటవికినగ్గి వైనయయ్యా ॥

(ప్రతిసీసపాదాంతిమగును తేటగీతి పూర్వార్థమును గూర్పనైన కందము)

క॥ విసినిశ్చయిందిహ్వాద్రిని । ల్పనయినవిది నిక్కముగుట బనినమ్మికమై
కనబడవిడుతు నెకోలుపక । ఘనశాఘువపదములిడుమి కడువడినిపుడే॥

(సీసములో కందపూర్వకముగాక మిగిలినదే మత్తకోకిల, సీసమెల్లద్విపద)

దేవీస్తుతి.

చిత్రకవిత్వము.

(అద్భుతోత్తర రామాయణమందలిది)

త్రిప్రాసము— క్షమియింపుము మముదల్లీ । సమయింపుమహోగ్రభావసరణియిదెల్ల । న్యమియింపుసీతవగుమీ। తమియింపుగదీరనాథుడరిఁజేరఁగదే ॥

త్రి— సైరింపుముమాతప్పులు । పూరింపుము కరుణహృదయ భూషణమదిగా । సారింపుము తద్గ్రుష్టిని । వారింపుముతీవ్రమూర్తివసుధాసుతవై ॥

త్రి— కోరెదము తప్పుసైపఁగ । మీరెదమది కూడినంత మీదయగలుగం । జేరెదము పాదసన్నిధి । వేఁడెదము న్నిప్పుడింకొ వెలయునెజననీ ॥

త్రి— చింతకునుగారణంబుగ । సంతకునుడులతిళోయిల్ల నయ్యో నెఱుఁగమిం । జెంతకును బిలువఁబోంగుచు । నింతకునేముఱియఁగాంచు హీనులమమ్మా ॥

త్రి— పాలించెదు భువనమ్ములు । లాలించెదుపుత్రులట్లు లను సేవకులం । దూలించెదు క్రూరావళి । నాలించెదుదీనవినుతులాదరమతివై ॥

సర్వాదంతిము— అమ్మామమ్మారయఁగా । రమ్మానాయమ్మ కావరమ్మానకల । ఝమ్మమ్మమరఁగన్నమా దా । న్యమ్మానందానఁబడయవమ్మాపరంబా ॥

షడక్షరి — కనికరమునఁగనుమమ్మా! మనవిన్వినవమ్మకరుణ మానఁగరమ్మా । గానముగనినికరమ్ముగ । మననిమ్మా నిన్నెరుంగు మార్గమ్మిమ్మా ॥

పంచాక్షరి — తలఁపుననినునిలుపంగాఁ । గలలోఁగాన్పింప నౌనుగాఁతిప్పొనా? । పలుతలఁపులు గొలుపంగాఁ। గలుగనిగతి తెలుపు లలితగంగాపన్నుతా ॥

చతురక్షరి — గారవముగవరమిమ్మా । గౌరవముగఁ గోరర మ్మగగ్గురువమ్మా । వారముగఁగోరమమ్మా । వేరెవరుంగావరమ్మవివర మెరుఁగుమా॥

(గగ్గురువమ్మా — రోమాంచమువ్యర్థమా? వారముగ = పలుమారు)

త్ర్యక్షరి — నాయమ్మా! నాయమ్మా । నా? యమ్మాయన్న యానవామైనీన । న్నీయానమోయనుమానిన। నాయమ్మా యామముననె యానా నాయెన్నఁగ? ॥

(ఆయమ్ము = వచ్చుబడి, ఆయామముననె = ఎప్పుగానే)

ద్వ్యక్షరి — నెమ్మనమునని నామము । నమ్మిమనన్నెమ్మినైన నమనమునూన । న్నమ్మామానమునిమ్న । మ్మెమ్మానము నామనమ్మా నెమ్మ మననముఁ ॥

(నమనము = అడకువ. నిమ్నము = లోతు, మననము = ధ్యానము.)

ఏకాక్షరి — నిన్నునన్ననినిన్నను । నెన్నిననౌనాన్ననన్ను నేనన్ననునే! నన్నౌనిన్ననినౌనా! నున్నను నానాననన్ను నూనుననూనా! ॥

(ఓ ఘనురాలా ఇతరముందు నిన్ను మానవపత్నివని నేనెంచితే అట్లగునా? ఈశ్వరపత్నిని నేనన్నప్పటికి ఏమితక్కువగును? నిన్ను యుద్ధమునందు ఓపుదువుఅన్న మాట ఉన్నట్టయితే తెలిసికోలేనైతినన్న సిగ్గు నన్ను పట్టుకొనును)

—♦ బంధ కపిత్థము ♦—

గోపురము — శ్రీమానీదరనేతఱుము । హైమనగజతుఱుముఁ గీడునరిమురిఁజిఱుముం । దామరసముహితయక్షతి । రామోత్సాహం బున మునురంజిలనొప్పుఁగ ॥

(ఇందు 7 అంతస్తులనడుమ 'శ్రీసీతగరిమము, అనియేర్పడి అడుగువారుననుండు 4 వ పాదములోని 'రామ, శబ్దపు అర్థశ్లేషనుబట్టి ఉభయథా అనుకూలార్థముసెయివచ్చినదియగును)

పంజరము — నిపుణతరాజిలుసీతా। కృపశాపరమయ్యె దీరు కృతషోడశచం। ద్రవదేద్యాకృతి వగుమీ। ద్రుపదాత్తమునామనికిడు తుష్టేతక్కున్ ॥

(నిలువు 9 అడ్డము 5 గదులును మీదకొంకియయునుగల 'పంజరమున వ్రాయగా బయినుండి 2, 5, 8 బారులందు 'సీతాదేవత, రామచంద్రుడు, 'పురుషోత్తము, అని యేరుపడును.)

(నేర్పగితనముతో శోభించునట్టి యోజానకీ! దయావైఖరిస్థిరమైనది. చేయబడిన 16 వన్నె బంగారపు చిహ్నమువంటి కొనియాడదగినరూపము కలదానవుకమ్మ. బండ కొయ్య వేయబడినటులనున్న నాబ్రతుకు కలుగజేయుచున్న నష్టము తిరిగిపోవును.)

సవిశేషరథపదము — విపులపునరనఘహారణతి। గిపరవనుత్త దనిరుద్ధగిరణ భరచర। ల్లపవమును దయముపరుషో। చ్ఛపవమునిసు మారబద్వచనుతిరుగుదునన్ ॥

(ఇది 6 గీటులు 9 చుట్లును గల చక్రమున 8, 6, 5, 2 లందు 'ధరసుతపర్వ, 'రణముపమును, 'నరవగనుతి, 'పురుషోత్తముడు, అనియేరుపడికానంబడును)

(గొప్పమానవసంహారవినాశము అనగా దండి రాక్షస సంహారము ఏరుపడి వ్యాపించినయి యెత్తుగను దానికాటంకము లేకుండగను మిగులుటయొక్క అతిశయముచేత కదలెడినోటినుండి పుట్టినది బలమయినఓరుగాలియు యిసుకయును నిండగా పోవునటువంటి తిరుగుదునందు సర్వాదయేయగును)

పుష్పమాలిక — వనజనయనభూసుతసుర। సునయభయదయ తనమానసునటగడుగలా। గనుదగుదనదలచితిచిని। చినొడలెడబడనతి భీతిచితిబడవెడలెన్ ॥

(ఓవనజనయనా! ఓభూసుతా! దేవతలకును సద్ధర్మకర్తలకును జయపును గలుగజేయు పవిత్రమేమనస్సుననుండు రావణాసురుని అలాగునఅపకీర్తిపాలుగా ఈడిచి వేయుటకు జాలుదువని యూహించితివి నీవుచీల్చినదేహము అటుపోయి పడిపోగా వెన్కటిబహుభయము కాటిలోబడి తగులబడుటకు వెళ్ళిపోయినది)

చతుర్థపాదగోపనము — నినునుపమరిదిన్న నుడిన్। మనువా

ర్ణాణి చేరగామమగతిని జోరజిం। తనమునదగులక్షింతుగ్ । నినుమది నుమువాణి రమగనిరతముదలతుగ్ ॥

(మొదటి 3 పాదాలందలి బేసియక్షరములే 4వ చరణము)

(ఊ పాపుకాలిమనోజ్ఞమయిన మాటతో వెలయునట్టి యుత్తమవాగింది)యము జత పడగాను కోరిక అగతికముకాగాను నిన్నును స్మరణచేయుటయందొప్పను ఈసంగతి నేనుజూపితిని)

—♦గర్భ కవిత్వము.♦—

సకందగీతి చంపకోత్పలమాలలు.

హిమగిరిరాట్సుతాయురయ నిందిరవాణి బలారినాతి దే। వమదవతుల్మహా స్తవము వన్నెయెసంగఁగ నల్పుచున్నచో। నమకరుణాన్నవస్వరములక్కుఱ దీరఁగ వారికిత్తుగా। తమియుడుగన్నదాతరమె త్వన్మహిమంబు విధంబు నెన్నఁగన్ ॥ (సోమేశ్వరీయము)

క॥ గిరిరాట్సుతాయురయనిం। దిరవాణి బలారినాతి దేవమదవతుల్
కరుణాన్నవస్వరముల। క్కుఱదీరగవారికిత్తు గాతమియుడుగన్

శివినినునమ్మినెమ్మదిని జింతనచేయ సమర్చనంబుఁదా। నపమతితోలసత్కుసుమహార ముఖంబులుకూర్చికొంచు ని। ఘవిఘనసన్నుతిన్మనసుపూర్తిని జేసిన మానవుండు దే। వవినుతుఁడౌ మహింగనెడిపద్గిత కీర్తినిగాదెయున్నరో ॥ (అద్భుతోత్తర రామాయణము)

క॥ నినునమ్మినెమ్మదిని జిం। తనచేయసమర్చనంబు దానవమతితో
ఘనసన్నుతిన్మనసు పూ। ర్తినిజేసినమానవుండు దేవవినుతుడౌ

ఓశివరూపిణీసుహితయో భువనేశ్వరి మానివంద్య భూ। తేశసతీసదాఘణి నృదేవజగంబుల పాలనంబొన। ర్తౌశివదాయినీ సతతహాళివిధిన్నను సాధుపాళిలే। దేశరణున్గదాముదము నెచ్చు మఱిచ్చునముచ్ఛయంబదే ॥ (అద్భుతోత్తర రామాయణము.)

క॥ శివరూపిణీసుహితయో భువనేశ్వరిమానివంద్య భూతేశసతీ
శివదాయినీసతత హా। ళివిధిన్ననుసాధుపాళి లేదేశరణుగ్

సగర్భమత్తేభ కందసీసము— సమదహాస్తీంద్ర గసారసేక్షణా వచోమాధుర్యగాంభీర్య మాతృదేవి। లసద్గుపాధ్యాయిసిలాగున స్సతి

తమున్నంపూర్ణకారుణ్యానంవిధాత్రి । ప్రముదమొప్పారఁగ బాధ్యతన్న
యువిధులూష్మత్స్వనాశంబు మున్చెనంగ । సుసుధియందందఁగ సూరి
బోధలవిధిఁజూపట్టఁ గాపింతు సూటిఁగాంచి। గిరితనయక్షీరసాగర వర
సుతశుక । కరవిపంచి వాఙ్మనిహారిగామినినతి । హారతరుణి శేశవప్రియ
సరసిజభవ । తరణికంజసామ్యము నినుతా శుభయుత ॥

(మొదటినుండి 2 వది మొదలు చివరనుండి 4 వ అక్షరమువరకు మత్తేభము)

క॥ గిరితనయాక్షీరసాగర । వరసుతశుకకరవిపంచి వాఙ్మనిహారిగా ।
హారతరుణిశేశవప్రియ । సరసిజభవతరణికంజ సామ్యమునినుతా

సరసిజాంచిత కతిపయవృత్తరూప కందద్వయము— నిక్కం
బౌడున్నీ మది, నెక్కన్నిలయపుఁబటిమను నెగడుదయగదా; । చొక్కం
బౌడునోన్నిముఁడు, సొక్కంజులుకగరిమఁగనుసొగసు మొగముదా.। చిక్కం
బౌడుస్నీమను, జిక్కంజెలఁగునసురకనుజిగినుపుటిదా; । యొక్కంబౌ
డునోన్నిమిడి, యుక్కన్నులుకుగదురఁగనునోగి, భువిఁబడఁదా ॥

(ఒక్కంబు......గదురగను = ఒకబాణమురాగానే కత్తుణములేనివాడై చత్తునన్న జంకుముట్టడింపగా)

మత్తాక్రీడోల్లసత్కతిపయవృత్తగడరూప కందద్వితయము—
శ్రీరమ్యంబౌనమ్మా, చేరన్సిరినను మనుపుముచిరముగుకరుణన్; । ధీరత్వంబౌ
సుమ్మా, తీరంచియుగని పదమిడుస్థిరముగుతరణన్. । భారాఢ్యంబౌ లెమ్మా,
పారంబరముముద మొసఁగు పరువుపివరణన్; । సారాత్తంబౌ నిమ్మా,
సౌరుజ్జరగఁగ సరిపడుసరణిపివారణన్. ॥

క॥ శ్రీరమ్యంబౌనమ్మా । చేరన్సిరినను మనుపుము చిరముగుకరుణన్
భారాఢ్యంబౌలెమ్మా । పారస్పరముముద మొసగు పరువువివరణన్
శ్రీరమ్యంబౌనమ్మా । చేరన్సిరినను మను పుము చిరముగుకరుణన్
సారాత్తంబౌనిమ్మా । సౌరుజ్జరగగసరిపడు సరణివిహారణన్
ధీరత్వంబౌసుమ్మా । తీరంచియుగనిపదమిడు స్థిరముగుతరణన్
భారాఢ్యంబౌలెమ్మా । పారస్పరముముద మొసగు పరువువివరణన్
ధీరత్వంబౌసుమ్మా । తీరంచియుగనిపదమిడు స్థిరముగుతరణన్
సారాత్తంబౌనిమ్మా । సౌరుజ్జరగగసరిపడు సరణివిహారణన్

(ఈఅన్నిపద్యములగర్భితములందును ఇపుడిందు గనబడుకందాలు కాక మిగిలిన

బహువిధవృత్తములగడల వివరమంతయును అసలుగ్రంథమగు అద్భుతోత్తర రామాయణమందు జక్కగా దెలుపబడినది)

క్రౌంచపదాంచద్బహువృత్త రగడ రూపకంద యుగ్మము—

సారసగంధీసంతత, సారాసరసిజరిపుముఖసమరము నేర్తే; । సారసగంధీ సంతతి, సారాసరళిసదుడునఖ శ్రీమదమినోర్తే. । ధారణికంధీ తంత్రిత, ధారాతరుణాసుఘన శిఖదమమునుగూర్తే; । కారణసంధీతొంతివి, కారాకరికిరవిభ్రమముఖ క్రమణమునార్తే. ॥

(ఈజోడు పూర్వపులెక్కను 12 కందపద్యాలగును)

సారసగంధీ = పద్మమువంటి పరిమళముగలదానా, శ్రేష్ఠమైన స్నేహితురాలా, సంతతసారా = ఎడతెగకుండు న్యాయముకలదానా, సంతతిసారా = బలగముయొక్క బలిమిగలదానా. ధారణకంధీ = సముద్రమంత యైశ్వర్యముకలదానా. తంత్రిత ధారా = పన్నుగడలపరంపరగలదానా, క్రమణమునార్తే = అడుగువేయుటనూతపళ మింపజేయుదువా ?)

 —* గర్భబంధకవితా సమ్మేళనము. *—

తృతీయపాదగోపన రథము.

వేగగనమణి మహితమా । బాగాసీమంతినీత్వభావముతెలఁగన్ ।
వేగమపీతవుకాగదె యాఁగాకానంద భోగమంద్దే దేవి! ॥

(రథపుగడులందిది వ్రాయగా దీనిమూడవపాదము దానినడుమ నేరుపడి (దేవీ, అనిపిలిచిచెప్పినట్లగును)

గోమూత్రికాబంధచతుర్ముఖ కందరాజము.

వరదాత్రి మాతివారిణ । హారగా; బలుపీరుసటుల నార్పితివలఁతే? । ధరపుత్రిసీతిహారక । హారగా; పిలుపీరునటులనాగితివలతే?॥

(అలఁతే = అల్పవిషయమా? హా...గా = హారములహారించు దానవగుటకు)

(గుణితులను గనిపట్టుచు మొదలిడిచదువగా 4 కందపద్యాలగును, ఆయన్నియును గోమూత్రికాబంధములయి యుండును)

మణిగణనికరగర్భిత షోడశముఖీ సర్వలఘు

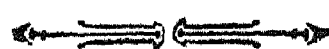
కందచక్రవర్తిని.

ధరజవు, తలుచవు, తలటుచు, । దళుగను, దరిగొనఁ దళికను,

తఱుగను, దరుతుక్, । ధరజను, దరిగొన, దరమును, । దరమును, దఱుమును, దఱియును, దఱులును, ద్వరగక్, ॥

(గురు తులనుగమనించి ప్రతిగణమునొద్ద నుండి యొను జదువగా 16 కందములు వెలుగడి ఆ యున్నయును అయాపరుసలను జదువగా మణిగణనికరవృత్తములగుచుండును)

(ధా జ=పర్వతమున బుట్టినపార్వతి, మెదడునబుట్టిన జ్ఞానము, భూమినిబుట్టిన సీత, తఱటు =మూర్ఖత్వము, తఱుగను=నరికివేయుటకు, తఱికను = అదనుమాపు, తఱుగను = తీసిపోవను, తరుతను = మధి చెదను, దరము = భయము, తరము = మానను కొలది దఱిచును= సమీపింపగా, తఱులును =పోవును.) (అద్భుతోత్తర రామాయణమున విడదసి 16 ను కనబఱపబడియే యున్నవి.)

భ గ వ న్నుతి.

చిత్రకవిత్వము.

(అద్భుతోత్తర రామాయణాదు లందలివి.)

త్రిప్రాసము— శిక్షింతువు దుర్మదులను । భక్షింతువు దానవవహ్ని భక్తులఁగావ । రక్షింతువడిగినంతనె । వీక్షింతువు వినుతిసేయ వినునామొరలక్ ॥

త్రి— హరియింతుహితులతాపము । కురియింతు దయారసంబుకోర్కులుతీఱ । స్మరియింతు వారినెల్లెడఁ। జరియింతుకదయ్య నిగమసత్పథములఁగోర్ ॥

త్రి— ఉంతుఁగదనిన్నుగద్దియ । నెంతుఁగదా రక్షకతకునీవేయనుచు । న్నింతుఁగద నాృదిసధీరతఁ । గాంతుఁగదా వారిపసివకానద్భక్తిక్ ॥

త్రి— మానుపుము మునుదురాయిక । గానుపుముదయాంబుధీచుకరుణాదృష్టిం । బూనుపుము దానినిచే । నానుపువిూమాకు శాంతియులసటబలిసెక్ ॥

త్రి— పుట్టింతువు భువనమ్ముల । గిట్టింతువుపెంచియవ్వికృపఁగైకొన్న। న్నెట్టింతువుసత్పదమ్మును। బట్టింతువు భద్రదశనుభక్తులకునజా।

త్రి — కలుగుదుతలఁచిన చోపప్పన । మెలఁగుదు నుహృదఁణుపు లంను మీాటియొకగతిం । జెలఁగదు వెప్పాశ నెచ్చటఁ । దొలఁగుదు రే నిన్నుఁ దెలియఁ దుష్టింబుష్టిక్ ॥

చతుః— కలిగింతువు లోకంబులఁ । జెలఁగింతువ వెల్లిమిగులఁ జేతఃప్రీతిం । దొలఁగింతు వంతమునకును । మెలఁగి తువు ... సనీపు మెలఁగుచునందుక్ ॥

చతుః— పనిపితివి నన్ను భూమికి। నునిపితివి న్నాళ్లుతగిననుర్వా దనిఁకం।జానిపితివినీదుపాప్రుఁగ। దనిపితివిక విత్వమన్ని తరగతులందుక్॥

(ఇది ఆత్మానందమున జెప్పిన చాటువు)

నిరూష్మనిస్తాలవ్యము— పరముక్రపానిధిసీవని । వరమహానులు నిన్నుఁగొలువనారి మతులలో । నిరవుకొనిలోకమెల్లను। విరివిగఁబాలింతువన్న వేల్పుపుమిన్నా ॥

సర్వాదంతి ద్విపాసము (చాటువులు.)

శరణాగతరక్షకయఘు। నారణదయాభరణ పంకజాంచచ్చరణా। మరణావసానగతనం। స్మరణత్వదారణఁ గనఁగసాధనముఁటగా ॥

—♦ స ర్వో ద ం తి త్రి పా స ము. ♦—

నిగిచితిఁ గిరితివితిని । బిలిచితినిస్థితిని జిగినిబిరిదినిడితి । నిలి చితిపితిబిగిఁదీప్తితి । విలిచితినిప్రీతిమితికి విరివియిదివిధిక్ ॥ (గిలి=భీతి)

కనగుణితము— కనుకానకిపుడుకీడుల। కునెకూనుట కేల కైపు కోపమునీకొ । ననినాకునిటులనీకని। యనునూహయు నేర్పనైన నోర్వఁగనానే ॥

పదగుణితము— పరిపాటిపిసనెపీచము । పురికొనిపూపేదిపైనె పోతపౌనా?।దరిదాటఁదివుదుదీనుఁడు।దురదూరమిదేఁదైవదోర్బలమిద్దా॥

(మామూలుగా ఉండెడి అవివేకముచేత గర్వమిబ్బడికాగా ప్రయత్నమూమాని, జేసి ముందుకుపోవలెనంటె అదిఅభివృద్ధికగమగునా? కడతేరవలెవనియుత్సింపునట్టి అండ లేని సామాన్యుడు భగవదాజ్ఞయందు చొరతేకపోవుట యొందుచేత ననుకున్నారు? ఇది దేవునిశక్తియేఅగును)

ద్వ్యక్షరి— మనమునవినునమ్మినన నిన్నునుమానమ్మానమాను

మని నేనని న్మనునిన్ను మిన్న మన్నన । మననము నమనముననీనె ? మన్నేనన్నె ?

(మన్నేనన్నె = అభ్యంతరమయిన నుండనా)

—॰ బంధకవిత్వము. ॰—

గోపురము— స్వామీమిత్రతభవదను। గామిన్గారహిసౌసఁగుటఁ గలనుశుభమటం । చేనుదినెపుడను కొనుచునె। యామోదమున నుని నెన్న నొనిక్కఁబా ॥

(నడిమి యంత స్తులందు 'స్వామివరదుడని', అనునదియుండి నాలవపాదముతోఁ గలిసియున్నయిం మను)

రథము— ఓ యీపరమాత్మారా।నీయంగ దెల్విత్వవిత్రహితకర కారు । న్యాయ త్తదృక్కునాపై। డాయుంగాఁ బిలిచికావడంబవుసామీ॥

(నడుమను 'ఓపరాత్పరుడా కావుమీ', అని తేలును)

గోమూత్రిక— భగవంతిదీనవరదుఁడు । మిగులదయనుగావఁ జూడమినిమనఁగలనా । తెగిఁద్రాతికానఁబొరపడ నగునదగును బోవ కుండ ననియనవలనా ॥

పుష్పమాలిక— గురిదరివారికి విడువిను । నిరతముతగుతెటని గనియునిష్ఠగలుగనీ । గరిమముసుహిమమునరసత। నరవిన్నెవిచ్చివిలుతు సైతు వెతుష్టే ॥

(ఇది గురుభక్తిపరిభావమునందలి - చేవిచ్చి = దండము పెట్టి)

రథపదపంజరములు—విమలహృదయశుభకరసుగ। మమెయుయినది ప్రముదమునిఁ కమఅవందరమా । తుమురులువగలగు గతులను। గుమి గొనిపోరహికి విలనుకూడుకసూవే ॥

(తుము...లను = చింతలు నెరనులగునటుల)

(నిలువు 9 అడ్డము 6 వలయములలో గీటులోనుండి అడ్డమో కొనకెమో నుండ గా 8, 5, 2, లందు గ్రమముగా 'భగవంతునికి', 'దయకలుగును', 'మదివలతునూ' అనియేర్పడును.)

సార్థచమత్కార సర్వలఘు చతురంగము.

అపరిమితములయిన్న పథము. । లుపముగనిరతము నడపుబహు

మతి గుదురను (ను=౯) రిపువరకృతదళ మురువడి । నెపనులమిషతగు నసునటు లె కనుమఃజయిలక్ ॥

(నిలువు 2 వ బారునకుమ 'పరమపురుమ, అనిపఙ్మినుండి క్రిందికిని నడుమను అయిమూలలుగ 'వసుదుడ, 'తగుకృప, యనియునుండి 7 వ బారునకును 'నసుదసుపుతు, అనిక్రిందినుండి పయికినుండును. అనగా ఏడుగులనడకలును శకటులనడకలునుఅన్నియు గలిసియగు మంత్రినడకలుగానంబడుమ. అజ=దేవా)

గుప్తచతుర్ధపాది— నినునుతిఁ జేసిరనఁగరమ । దనునఁజుమిూ లబ్ధిక ౦గు దానితరమ్మం । తనుమునిధ రేనతాముల్ । నినుఁ జేఁగమను జులకగు నిరతిముధనముల్ ॥ (సోమేశ్వరీయము)

(మొదటి 3 చరణాలలోని బేసియక్షరములే 4 వ పాదము)

(తరమ్మ = పరిమాణము. మునిధరేనతాముల్ = ఋషిత్వరాజత్వాతిశయములు)

చతుర్థపాదగోపనము— కలలనుగం సుఁబరుండిన । మలినమ్ము సుచుంతమాన మరవఁగఁజనునే । నెల తెవిలి కాయసాగక్ । కలగంబడి మనసుతనరఁగను నె తెలియఁగక్ ॥

—•గర్భకవిత్వము.•—

మణిగణనికరము— కనికరమునుపుమ ఘనముగఁ; గనఁగక్। గనులొగిని దెఅచి, కలుమములడఁపక్; । మనవులువినఁగను మహిరహీ; మనుపక్ । మనమునసుహితము, మహితమొనరుపక్ ॥

(గీతలు గాక గురుతుల ననుసరించి చదువగా కందమగును)

బహువృత్త బహుకందయుత భాస్కరవిలసితము— (గురు భక్తిప్రభావము) అందముగఁ దనరునాగము, మందున్నైసరె యిరవుగ వలచుదువప్పా; । పొందుగను బొనరుభోగము, పొందున్బోసర మరయఁ గన్న బొలుపుదుతప్పా; ॥ విందువపసియెవరు వేగమె, విందున్వేసర మొర యఁగ వెళ్లయుదుగొప్పా; । కందువపసియెదరుకాఁగల, కందున్గాసిలదరి యఁగఁగల చెమమెప్పా; ॥

(హైసరె = ఔనులే, పోసరము = అహంకారము, వెసర మొరయఁగక్ = శ్రమ పొఁదునట్లు, కందు = తాపము, గాసిలు = కష్టపడు)

(ఇందుండి మామూలు 12 కందములు వెలువడును)

సగర్భకందగీతి చంపకోత్పలమాలలు.

వరపురుషార్థసత్ఫలము భాసురమాగతిఁ బ్రాప్తమాటచూ । పర
యసమాననీదయను బ్రాగుగఁ గాంచెద దండివేల్పవౌ । దొరనిరతం
బునింగొలుతు దొంతరలేర్పడఁ గూర్పుమేళ్లద । గ్గరఁదగుచుందు లే
కలుష కానన పావక కావరమ్మిఁక౯ ॥

క॥ పురుషార్థసత్ఫలము భా । సురగమాగతి బ్రాప్తమాట చూపరయసమా
నిరతంబు నింగొలుతు దొం । తరలేర్పడగూర్పుమేళ్లు దగ్గఱదగుచుక౯

కావరసాదరప్రభుఁడ కావరమూనఁగఁ బాపఁజూడుమ్రా। జ్ఞావళి
పాలకావిబుధశాత్రవ మారకవిశ్వరూపదే । వా వెరవారయన్భవదు
పా స్తిరహింగను భాగ్యమొందెద శ్రీ । దావరదాయకావలతు దాసుల
పాలిటిపారిజాతమా ॥

క॥ వరసాదరప్రభుఁడ కా । వరమూనగ బాపజూడు మాజ్ఞావళి పా
వెరవారయన్భవదు పా । స్తిరహింగను భాగ్యమొందె శ్రీదావరదా

చతుర్ముఖి— కరుణింపుమయ్యా నిస్తుల। చరితా; దురితాపహా
రణ శాంత్యాభరణా; । శరణాగతాప్తభక్తా। దరణా; తిరుణంబిదయ్యా
దరిదగు నిరతి౯ ॥ (గుత్తుఁబట్టిచదువ 4 కందములగు)

అష్టముఖి— (సర్వలఘువు) కనుఁగొనుకరుణను; మనమున ।
వినుతులు; గరగరననెదను; వెఱపునమరుపర౯; । అనయము లెఱుఁగను;
మనవులు । వినుపను; నెఱుకయొఘనమవు; వెరవునుమఱవ౯; ॥

(గురుతులనుగమనించుచు జదువగా 8 కందాలగును)

సకందస్రగ్విణీభుజంగప్రయాత ప్రాసాంత్యనియమఘటిత దండ
కకల్పసీసము— దేవదేవా మముర్౯ భావమందుంచుమా పాపహారీ
దయ౯ దాపుఁజేరి । దుష్టశిష్ట్రశమ౯ ద్రోవఁజూపింపరా తోడిక్రేశ
కద౯ గూడఁగోరి । భూతిరక్షాక్షమ౯ బ్రోవనీవొండెకా భూరిసూరి
విద౯ దారిమీఱి । శిష్టభావ్యాతమి౯ సేవకుండన్గదా చిద్విహారీబుధా
వద్విదారి ॥ కరుణవిడకుండికాచెదు నిరతిననుచు । నిన్నుఁదెలిసినిత్యం
బును నిబ్బరముగ । భక్తుల్లు గొలువఁగవిరివి పదవులిచ్చి । మనుతు
వేడ్కన్గనుచు నమ్రమమాన్మిలెల్ల ॥

క॥ కరుణవిడకుండి కాచెదు । నిరతినను చునిన్ను దెలిసి నిత్యంబునుని
బ్బరముగ భక్తులుగొలువగ । విరివిపదవులిచ్చి చునుతు వేద్కన్గనుచున్ ॥

దేవప్రార్థనములందె కాక
కథాసందర్భములందునుగల కొన్ని రకాలు.

—♦ బ హు ప్రా స ము లు. ♦—

(ద్విప్రాసముల నేకము లుండబట్టి మాదిరికి 3 మాత్రమీ బడినది)

ద్వి— శ్రీరంగదాసు నేలర । చేరంగను వచ్చె నిన్నుఁ జిచ్ఛక్తి ఘనుం। డేరంగ నట్టిడగపడఁ। డూరంగల వారలందు నుత్తముఁడరయన్॥ (రంగదాసీయము.)

ద్వి— పేరంటము పిలిచినగతి। గోరంటఁగ రాచి విడుచుఁ గుంద రదనయా । గోరంట డాయ కేమెడ । పేరంటఁగ నీకు పట్టిపెన చికొను సుమీ ॥ (మాహేంద్రపురాణము.)

ద్వి— ఏమాత్రమందితిరనకు। మేమాత్రపు నుంచి చెడుగులెఱుగని దశలో । నేమాత్రుంగిన పితఁగన । నేమాత్ర భిమానముడిగె నెన్ని యొయునఁగన్ ॥ (అద్భుతోత్తర రామాయణము.)

త్రి— మాకందమిద్దియంచు। న్మాకందము దరికిగగన మధ్యాలు వోఁగా । నీకుందములా సఖులకు । నీకుంద మటంచుఁ గోసి రింతులు పూవుల్ ॥ (మాహేంద్రపురాణము.)

త్రి— ఆపురము విజయలక్ష్మికిఁ । గాపురము సమానమదల కాపుర మునకు । గ్గోపురమున కెన్నఁగ హరి । దాపురమగు పురమునకగు దాపురమా ప్తిన్ ॥ (అద్భుతోత్తర రామాయణము.)

త్రి— ఏరీతిమిని న్నెత గెదని । చేరీతిమీాడన్మహోత్రిఁ జెవులొద్దు మ్మునిం । గోరితిమి రామకథకుఁగఁ । దీరితి మోయయ్యనీవు దేశికుఁడవుగాన్ ॥ (అ - రా.)

త్రి— హితులముకథనశ్రవణా । యితులముత్వాత్పాదనన్నిహితులము నియత । వ్రతులము యతులము మేమును । గతులముగాఁ జేయుమయ్య కరుణాంభోధీ ॥ (అ - రా.)

త్రి— ఆగుదురె యూటలాడుచు । సాగుదురే తెలివితక్కి నమ

రంబునకు । వ్రాగుదుతెలేసిపోనివి । లోగుదు రేయిప్పుడయిన లోటొం డుదురే ॥ (అ - రా.)

త్రి— కూడ్చఁగలిగితి రొక్కము । నాడంగల మాటలొన్ని యాడుచునిఁకను । మ్రాడ గలరేయందురు । చూడంగల రేమొవిలువఁ జూచికొనుండా ॥ (అ - రా.)

త్రి— పాళములుగ నక్షత్రపుఁ గోళములు సెలంగు మేడకుం గంబములై । తాళములు సుఖియునారీ । కేళములును గాంచువారికిం గనుపట్టుక్ ॥ (ధార్మికోల్లాసిని.)

త్రి— శివునకుహిమభూధరజా । ధవునకుగాంగేయశైలధాను ష్కునకు । స్వభువనకుపిర్జితమానన । భవునకుహ్రాతసర్వభక్త భవునక జునకుక్ ॥ (మాహేంద్రపురాణము.)

త్రి— భూపురమయిగో పురములు । దాపురమల కాపురమ్ము దాపురమాస్తిం । గాపురమాపురహర్తకుఁ । గాపురమది కాదుమాకుఁ గాపురమగుటక్ ॥ (ధార్మికాభివర్ణనము.)

చతుః— మునులయిన బుధులుధార్మిక । జనులయిన మహాత్ములార్య సంతతింగాఁబా । వనులయిన ప్రాజ్ఞులెన్నఁగ । ఘనులయి నరసజ్జులిం దెకలిగిరికాదే ॥ (ధార్మికోల్లాసిని.)

చతుః— భరియింతురు గురువరులను । జరియింతురు వేదవిహితన ధర్మముల । ధరియింతురుబిరుదములను । మెఱయింతురు నైజకీర్తి మేదిని నాంధ్రుల్ ॥ (ధా - ఉ)

చతుః— ఆడుదురఁటబాలకులటఁ। బాడుదురఁటభక్తినీతి పద పద్యంబు । ల్వీడుదురఁటదుశ్చేష్టలు । కూడుదురఁట సుజనవరులకూట ములందున్ ॥ (ధా - ఉ)

చతుః— మహితులరుదివ్యచిద్రు । కృహితులరునస్యుప్రచార సద్బోధకులై । విహితులరుగాఁ దగుదురు । పిహితులరుగదా సమస్త విద్యార్థులకున్ ॥ (గురుభక్తిప్రభావము.)

చతుః— మనఁగలమసుఖముగానిఁక । ననఁగలమెల్లెడలస్మృ తుల నఖిలార్థంబు । ల్గనఁగలమొకిఁపలనొకరము । చనఁగలమభయ

ముగ నెటకుసాగిననటకుఁడ ॥ (అద్భుతోత్తర రామాయణము.)

పంచ-- కురియుంజేసెను రత్నము । లరయుంజేసెను రమేశు నందతిహారి । న్మెరయింజేసెనుసంపద । మెఱయుంజేసెనని మేరమేవడి నెక్కోన్ ॥ (అ - రా)

(మేరమేవడి నెక్కోన్ = మర్యాదయు ఉపాయమును వ్యాపింపగా)

యమకాదులకు గొన్నియుదాహరణములు.

శీతాంశువదనభాగ్యో । పేతలసద్గీసమేత ప్రీతిజగద్వి । ఖ్యాతత న నేతఁగన్గొని।శీతాజలజాతపలికెఁ జేతఃప్రీతిన్ ॥ (మాహేంద్రపురాణము)

గర్భిణియైయుమాయమకనె। నిర్భయుఁడగునంబరీషు నిర్మలభాషున్। దుర్భరనియమాన్వేషున్ । స్వర్భానుసమానరోషు సంస్కృతవేషున్॥ (అద్భుతోత్తర రామాయణము.)

కౌసల్యకనియెరాము । న్యాసురముఖవిజితసోముపావననాము। న్వాసరపకులలలాము। న్దాసఖగారాము రాము దనుజవిరామున్॥అ-రా

అట్టులగనిపట్టినయా। దిట్టకుదండములుపెట్టి ధృతినుతియించెం। గట్టడిగలపట్టుదల । న్నెట్టించుచుదట్టమైన ప్రీతిన్కీర్తిన్ ॥ (అ - రా)

ఏంద్రోగంద్రంధ్రుంద్రఁట । గంద్రింత్రఁటవత్తురంట కంద్రేమీమీ । తీంద్రంబులేలచూడరొ। మంద్రాంటను గాంతెర్వాందుర్మందేర్ యీడన్ ॥ (అ - రా)

(మండ్రాటను = సంతోషము, మండేర్ = మనుదురే)

ఎత్తుననెవ్వంద్రోచను । చిత్తజేగన భీతియెత్తియేడ్చిరకానా । వత్తురె చొత్తురెయిత్తఱిఁ । దుత్తునియలొవత్తు నెట్టిధూర్తుల నయినన్॥

ఇత్తొవ్రుఁగన్నవాంద్రకుఁ । జిత్తముసెడి బొబ్బలిడ్డ చిత్తరువద్దొ । మిత్తిసమొత్తెడినాపె । రెత్తిననేచత్తురేగనిత్తునె యురులన్ ॥ (అ- రా)

ఇద్దికనిదద్దగిల్లనె । సద్దట్టులఁబెద్దదయ్యొ శ్రద్ధగనేనే । గద్దించియద్దికన్నను । బుద్దులుడిగి మొద్దులల్ల ప్రొద్దునఁజారే ॥ (అ - రా)

గడ్డాయికదొడ్డాయగ । షడ్డనెయేయడ్డుగానఁ బడ్డగిడువకే । గొడ్డులగతి దుడ్డలపాతి । నడ్డవిడకగడ్డఁగుడిపిజడ్డఁబఱపుదున్॥ (అ-రా)

ఇయ్యెడనెయ్యరులొయ్యనఁ । గయ్యంబునకడుగువెట్టు గయ్యా

ఘను? కా। నయ్యో కుయ్యోనాఁగా। నయ్యముఁగన నియ్యనోకొ-యయ్యాయనే॥ (అ - రా)

హరిభక్తిఘనుఁడజనకుఁడు। హరిభక్తినిరక్తిఘనయె హరిసమయునోకో। హరివేణిత హరివాణిత। హరిపదనత హరిశుచితయు హరిమధ్యతకాఁ॥ (అ - రా)

స్థితినియతులు నతికుతుకులుఁ। జతురులుసతతాతిరిక్తశతధృతిమతులౌ। యతులరితరులగతినిగని। యతిపథమున జతపఱతురి దతివేలమెనాఁ (అ - రా)

(శతధృతి = బ్రహ్మ, అతిపథము = సన్మార్గము, అతివేలము = అతిశయము)

అనివినుతులు పొనరుచునల। జనపతియాననముఁగను మఁజనువననువుగా। మునిజనఘనగణ్యులుతమ। మనమునననురాగ మొనరమను పరితనరఁ॥ (అ - రా)

ధన్యవుమాన్యవుగణ్యవ। నన్యగుణాభరణ సుపదమబ్బిననీసౌ। జన్యమున హైన్యముడుగుచు। ధన్యతనేఁగంటినంచుఁ దరుణిన్మెచ్చెఁ॥ పదివదనములయుదయునా। పదలను బడియుంటఁజేసి భయమొదవెడినా। పదిపదులపదుల మొగములు। మదయుతునెదఁదలఁపఁగాన మక్కువయుఁదగఁ॥ (అ - రా)

అనవినిఘనమనియనికొని। వనజాక్షిసునీతిప్రీతి వరునిగ్గురుని। ఘనుఁగా మునిఁగా మునిగా। మనమునఁగనుఁగొనుచు నునికిమన్ననననియెఁ॥ (గురుభక్తిప్రభావము)

అదరినబెదరినఁజెదరినఁ। గుదిరికపదటగుటె తక్కఁగూడునె మేలా। పద రాఁగనున్నఁదొలఁగునె। యదిరాని దయయినరాదిఁ కదరుటె మెచ్చౌ॥ (గు - ప్ర)

తెలిసినవినుఁదెలియమివినుఁ। దెలియక తెలిసినదనికొనఁదివురుపినకయే। మెలఁకువనిదురను బలికెడిఁ। బలుకఁగఁదలఁపని నిదురను బలుకునెపిలువఁ॥ (సర్వలఘువు) (గు - ప్ర)

అందలిభూబృందారక। బృందమ్ములు భాతిసీతిఁబోతిస్బితిం। జెందినవారానంద మ। మందమ్ముగనందమునను స్మరసములననౌ॥ (గు-ప్ర)

వివిధ వర్ణనాంశములందలివి.

వింతవసంతమనంతిర । మెంతియునుంతుఁగనవచ్చునేటను వెలిగి
నొపొంతఁదగిసంతసంబును । సంతసనింతింతినాకజంతువులకిడెఁ॥(అద్భు
తోత్తరరామాయణము)

అసలదివసంతమాయెరు । బసరంగుసరింపవిడిచెఁబడఁజల్లినయ ।
ట్లసదాయలరారుఁగదా । మిసమిసనసదృశిములయ్యె మేదినిఁదరువుల్॥
(అద్భుతోత్తరరామాయణము)

తిన్నని వెన్నిటఁగన్నను । మున్నఁజనిగంట్లువెట్ట మానవుచిలుక,
ల్కన్నులనన్యులకొప్పెడి। వన్నియఁగన్నంతిరగులు వారలునిల్లే॥(అ-రా)

ఇటులలరువిరివిసంపదఁ । బటుతిరచతురంగబలము ప్రబలమరుఁ
డుతీ । రుటలేకటులిటు లిటులటు । నటనముచేయించు విరహనటుల
నయారే ॥ (అ - రా)

కరములగిలికించెడి నో । యొరులెఱుఁగక యుండసైగలొడ్లో
నరుచునో। బిరబిరవిరిసెడి సరసిజ।ధరణిందాఁదగుచునింగిఁదరణిపరగనే॥

కనద్భవయవములు గొనములు । ఘనముగనమరెడినివనితఁ గని
నదిమొదలీ । వసిమునిఁగియెతముఁబడితిమి । మనమునులకుఁదగినదగును
మనమడుగుదమే (సర్వలఘువు) (అ - రా)

శ్రీమతినామంబునఁదగి । ధీమతిగుణవతి దృఢమతి ధృతిమతి
యగుచు । న్భామారత్నము నాఁగా । గామాంబక మట్టులొప్పఁగమనీ
యరుచిఁ ॥ (అ - రా)

పీతము ముఖవర్ణంబును । వా తెఱరక్తిమముధవళ వర్ణంబతుల।
ల్బాతము నైల్యంబలకల । నాతక్కుఁడిబొట్టువన్నెలయి దగుశుకమో॥

నవనవలక్షణయుతయా । నవల యటంచెఱుకకయిన నమ్మకము
నకే । య్యవులమఱివులందవులుచుఁ । జెవులునవాంకితములొప్పు శిఖ
ముద్రలుగాఁ ॥ (అ - రా)

వటఫలముచుబుకమవునవు । నటుపటుదంతములుదాడి మాంఁని
తబీజో । త్కటములుమాత్తికరుంద । స్ఫుటములున్నిశ్శేఃశేఁబొల్పెఁబొలు
పగువళులుఁ ॥ (అ - రా)

తామరతూండ్లటుభుజములు । తామరపుష్పములు హస్తతల
సనుములుగాఁ । దామరసము లామెట్టివి । యీమానిని యంఘ్రితలము
లంటెనుసియెడిక్ ॥ (అ - రా)

మదగజముల గేరెడినో । కుదిరిక యంచలకుఁ గూర్పఁగోరెడి
నోయీ। పదముల యొనుగుతుగ మనిక ।కుదిరెడిసేనాగకవులకున్వర్ణింపక్॥

మించుంబ గరుఁగుందన। మించోమించుగను సింధు రేధ్గంబాచు।
న్మించుంజంబూపంకము।మించులనిక నేమిచెప్పమించులమించుక్॥అ. రా

పయిఁబడకళికుంతలయన । దయగలవిరిబోఁడి సీకుఁదప్పదటనెడి।
న్నయమాకోకస్తనియన । భయమాకాకున్నఁ జంద్రవదనాయనెడిక్॥

సరసిజలోచననినుఁగని । పరమామోదమునహంస పరగెడినాఁ
గా । వరఘనకచనినుఁగనుఁగొని । మురియుచుఁదిరిగెడి మయూరమును
గనుమనెడిక్ ॥ (మాహేంద్రపురాణము)

హిందుస్థానీవి - మాదిరికిరెండు.

చెల్లయొపుఢ్హ్యాఁబావా । భూల్లయిమేరీసెదోస్తి పుథలీయేకోః ।
చెల్లయినాచ్తేనాచ్తే । దిల్లయిబత్తుయ్యాము ఝుక్కు దేఖ్నే ఛేజ్జీ ॥ (యాద
వాద్రీశోపాఖ్యానము)

మన్మేరిచు రాయాహై । పన్మఝూ్కు భూల్లయారె ।పాప్‌బిచారీ
జన్మహరాజాప్కీయె। స్ధిన్మెఝుభేజీ, కహఁకౌరేదిల్పలతారే॥ (యా- ఉ

ఇంగ్లీషుది - ఒకజాబులోనిది.

ఓమోస్టానర్డ్సారి । నైన్సెండెథింకుదట్యుమై ఆనెస్టేఫ్రెం । డ్సే
మైండ్సీ ఎజ్వాన్నా । ఫ్రీమెక్ హవామ్యూసపోజు దేషుడ్బీలైక్‌డ్ ॥

పంచభాషి - చాటువుమాలిక.

తాజీముల్రాజాలిడ । బాజాల్బాజార్లు నిండబాజాఫౌజు । జేజే
ధ్వనివేజేయగ । బైజీరాజాదుకంపువా జల్తారా । పైజారుల పైజేరగ ।
గాజులకెరకంకణముల కాజీలసతు । ల్లాజలు వేడల్లగసుర । భూజము
క్రియ భూజనులకు భోజనసేనలుబల్ । పెంజులుతాజిమ్ముచునా । గో

జీరావిజగానకో జిష్ణుండే । యాజుమ్మ్వాజిబియని । యాజీగా జెప్ప వచ్చునేజను డైనర్ ॥

నిజజాతక వివరణము సోమేశ్వరీయము.

రుధిరోద్గారినిమధువై । పదపడి దగునెలనుశుద్ధ పంచమి గురువా । రదినోదయమున నార్ద్రను । మొదలిటిలగ్నమున జననముంగని తిన్నే ॥ రవిబుధులులగ్నమందుం । గవి కేతులు వాక్కునందుఁ గమలారికుజు । ల్తవిలిరిమూఁట, మతాఁజిట । రవిజుం, డేసిటను గురుఁడు, రాహువుదచ్చిఁ ॥

సాంకేతరథబంధము - రంగదాసీయము.

నారేఁడెల్ పఁగఁ బాళము । మీఁఅంగానోపునంచుమిత్తేఁగానం। దీనునరిపుచ్చెనంచు మృ । షోరీకృత్యంబురి త్తయులివు ముఁజేడఁ ॥

(నారు = అనరు, మిత్త = హితుడు, మృషోరీకృత్యము = అబద్ధము ఒప్పుకోదగినదగుట, రిత్తయులివు = కల్లవాదు, ముజే = నీచను)

(ఇది రథపుగడులందు వ్రాయగా నడుమను

'నాదెల్ళ పురుషోత్తముడఁ,

అని కానంబడును)

సంపూర్ణము.

మఛిలీ పట్టణమున నాదెళ్ల పురుషోత్తమ కవివద్ద
నమ్మకమగు పుస్తకములు.

పురుషోత్తమ కవీయము — అర్థాలుమాత్రమె కాకుండ 5000వికృతిపదములకు ప్రకృతి రూపములును, మరల ప్రకృతులకు వికృతులును; ఇవిగాక ద్వాదాపుగా సర్వపదములకునుంచు సమస్త రూపాంతరములును గలిగి యిట్లు శబ్దస్వరూప గోప్యమునుగూడ దెలుపునిఘంటువు. ఇది భాషాభి వృద్ధిని గోరు విద్యార్థులకు సహకారిణి. వెల రు. 2-0-0

వేమనసూక్తి రత్నాకరము— బాగుగా దిద్దబడిన 4035 వేమనపద్యాలును బొమ్మలతోఁగూడిన వేమన చరిత్రయుంగలది అమృతోపమానమని సుప్రసిద్ధము. వెల రు. 2-0-0

అద్భుతోత్తర రామాయణము— శ్రీరాముని గూర్చిన వేయి తలల రావణుని సీతాదేవి చంపినకథ 7 ఆశ్వాసాల గొప్పప్రబంధము ఇది 1911 లో B. A. క్లాసు. అరవంద పద్యోక్తులు అనేకవిధాల మెచ్చికొన్న ఇట్టిమోసములు గ్రంథాదులున్నవి. చక్కని ధర్మములు ముద్దుగువర్ణనలు అనుకూలమైన యుపన్యాసములును గలవు. వెల రు. 1-8-0

గురుభక్తి ప్రభావము— చులుకగ 6 ఆశ్వాసాల నిర్వచన ప్రబంధము ఇంతగాలేని మనుష్యధర్మములు మఱియొందును లేవు వెల రు. 1-0-0

కృష్ణానదీ మాహాత్మ్యము— ఎంతెంతో సంగతైన కథలున్న 4 ఆశ్వాసాల నిర్వచన ప్రబంధము. వెల రు. 0-12-0

చంద్రహాస నాటకము— బహునీతిబోధకము పద్యగద్యాత్మకము. వెల రు. 0-12-0

రామదాస చరిత్రము— తెలుగక్షరాలతో నున్న హిందీ నాటకము. సంస్కృతపదము లెచ్చుండబట్టి చక్కగ దెలియును. భావములు పుగ నలవడును. వృత్తములు పైదులు, టపాలు నేకాక వచనము నైనను బహుళాల్లాసప్రదమగును. అప్రతిమాన మనవలసినదే. వెలరు 0-12-0

ప్రసంగ వచన హరిశ్చంద్రనాటకము— ప్రాశోచిత జాతీయములుగలది. మనోహరము. 2-వ ఎడిషన్ వెల రు. 0-10-0

అష్టావక్రగీతలు— వేదాంతసారము నిష్పన్నమైనది మాంగాంశి పిడప గీతాశ్లోకము తర్జుమాగీతము వం...న్నవి. వెల రు. 0-8-0

యాదవాద్రీశోపాఖ్యానము— శ్రీరామానుజ విజయము బీబీ నాంచారు పెండ్లికథ తేలికపద్యాలు. రు. 0-3-0

స్త్రీలమీటింగు నాటి వాదికథ నాటకము— తరుణానందమును జిరానుకూల్యము నిచ్చును. వెల రు. 0-6-0

వేమనయోగి చరిత్రము— బొమ్మలతో నున్న పెట్టె తెలుగుకదా రు. 0-3-0

ఆంధ్రకవి ప్రశంస— పూర్వకవుల యపరాధములను దాని విమర్శ బహువిద్వత్కవి ముఖ్యుల మెప్పులతో గూడిన యంగీకృతులు గలది. వెల రు. 0-4-0

పురుషోత్తమ కీర్తనశతకము — సర్వమతముల వారికి ననుకూలముగ నుండును సులభమైన ఫణితులు గలిగి అంత్యానియమముల రాణింపును గలది. వెల రు. 0-2-0

ముక్తికాంతామణి శతకము — చక్కని శ్లోకములును ముద్దయి ద్వ్యర్థములునగు పద్యములుంగలది. వెల రు. 0-2-0

మనోహర సోమేశ్వరశతకము (మనోహరమే) పూర్వకర్మ శతకము (అనేకానుభవదృష్టాంతములుగలది) టపాకీర్తనహారతులు (పాఠాంతరములు చూపబడ్డది) జార్జిప్రభుపట్టాభిషేకము (బహువ్యాప్తిగాంచినది) ఒక్కొ-కటికి వెల రు. 0-1-0

చాలప్రసిద్ధములగు స్కూలుపుస్తకములు

అంకజ్యోత్స్న (720 యుక్తిలెక్కలుగలది) 4 వ ఎడిషన్ రు. 0-5-0

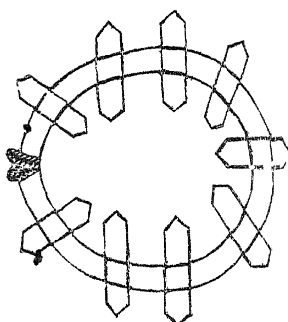
ప్రయిమరీ పరీక్ష లెక్కలబుక్కు (52 పేపర్లుగలది 2 వ డిటో 0-5-0

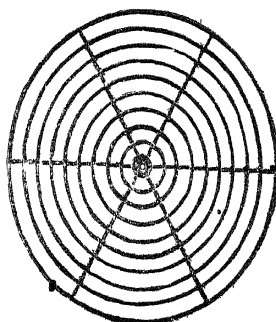
అజ్ఞానధ్వంసిని (నీతిసిద్ధాంతిని గుమర్చునది) 2 వ డిటో 0-3-0

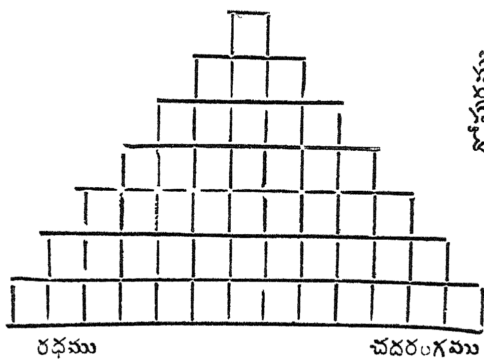
చెన్నరాజధాని భూగోళపు సంగ్రహము 2 వ డిటో 0-3-0

అక్షరాభ్యాసము — బాలురను రొప్పుపెట్టకుండగా అక్షరాలునుగుణితమునులతివేగముగానునీతియుతముగాను నేరుపదగ్గది 3వ ఎడిషన్ 0-2-0

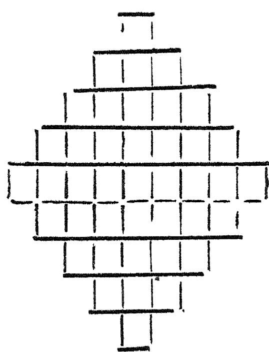

పుష్పమాలిక

చక్రము

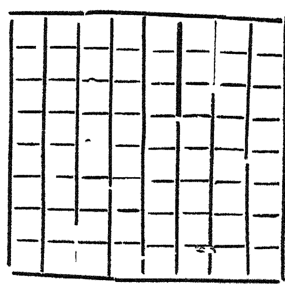

గోపురము

రథము

చదరంగము

పంజరము

